

Analyse - ressursbruk i Lesjaskolen, 2021

Utarbeidet av KS-Konsulent

Innhold:

1. Beskrivelse av oppdraget
2. Kunnskapsgrunnlaget
3. Beskrivelse av situasjonen, ressursbruk, demografisk utvikling osv.
4. Nye lovkrav og endre endringer som vil påvirke skoledriften
5. Kostnadsdrivere i skolen
6. Kretsgrenseendringer eller andre strukturelle endringer.
7. Folkehelseperspektivet
8. Oppsummering og anbefaling fra KS-Konsulent

1. Beskrivelse av oppdraget

På oppdrag fra kommunestyret har kommunedirektøren bestilt en ekstern utredning av mulighetene for en mer rasjonell drift av skolene i Lesja. Den skal også vurdere mulige kretsgrenseendringer og bruk av mobile lærerressurser. Dette ønskes utdypet ved å se nærmere på opplæringslovens bestemmelser om læringsmiljø/HMS, kostnader og ulemper ved med at elever evt. må skysses dersom trinn slås sammen, folkehelseperspektivet, de pedagogiske rammebetingelsene for lærerne, driftsøkonomi, samfunnsøkonomi, hvilken skole som har potensial til å huse flest elever, kvalitet knyttet til bygg og uteområdet, ledelse og andre momenter som bør utredes for at oppdragsgiver/skoleeier skal ha et best mulig grunnlag for beslutninger som gir optimal rasjonell drift.

Kostnadene til skoledrift er satt i sammenheng med den demografiske utviklingen og den økonomiske dreining fra oppvekst mot helse og omsorg.

For å vurdere eventuelle kretsgrenseendringer må det gjøres en undersøkelse på demografiske forhold, bl.a. annet befolkningsutvikling på skolekretsnivå. I tillegg må kapasitet og bygningsmessige forhold på hver enkelt skole vurderes.

For å få et objektivt og realistisk bilde av situasjonen har KS-K valgt å innhente informasjon fra mange ulike kilder, og vi har derfor hentet inn faktagrunnlaget gjennom en analyse av tallmaterialet som foreligger i databasene Skoleporten, GSI, Framsikt og KOSTRA. Vi har også hentet ut og analysert kommunale dokumenter som beskriver økonomiske forhold og ulik ressursbruk. Dette gjelder på kommunenivå og skolenivå. I denne rapporten vil vi gjøre noen sammenligninger med andre kommuner, og der vil vi bruke kommuner fra KOSTRA-gruppe 7. For å få best mulig sammenligninger har vi hentet tall fra kommuner i denne gruppen som er mest mulig like Løten når det gjelder inntektsgrunnlag, sysselsetting, bosetting, avstand til nærmeste by osv.

I tillegg mener vi det er nødvendig å ta en nærmere undersøkelse på kvalitative forhold på de enkelte skolene, hvordan ledelse, ansatte og elever opplever skolehverdagen og kvaliteten på tilbudet, og vi har sett på hvordan skolene samhandler med kommunens støttefunksjoner. Hovedintensjonen med disse møtene var å prøve å finne sammenhenger mellom den økonomiske situasjonen og kvaliteten på skolehverdagen. Det er i tillegg gjort noen vurderinger av sammenhengen mellom økonomiske rammer, skolestørrelse og læringsresultater. Dette er gjort på generelt grunnlag, basert på det som finnes av forskning på området. Vi har også sett på situasjonen i Lesjaskolen i lys av forventningene i Fagfornyelsen og andre sentrale overordna dokumenter.

For å vurdere eventuelle kretsgrenseendringer har vi sett på demografiske forhold, bl.a. annet elevtallsutvikling på skolekrets nivå. I tillegg er det en vurdering av kapasitet og bygningsmessige forhold på hver enkelt skole, og vi har vurdert de økonomiske konsekvensene av å justere kretsgrenser.

2. Kunnskapsgrunnlaget

- Nasjonal statistikk, inkludert befolkningsframskriving fra SSB, Skoleporten, Framsikt, KOSTRA og GSI
- Demografiutvikling fram mot 2030
- Kapasitet i skolebygg
- Forventninger og lovkrav som ligger i stortingsmeldinger, styringsdokumenter og regelverk, eksempelvis nye læreplaner (Fagfornyelsen) og opplæringsloven. Dette sees i sammenheng med tema som profesjonsfelleskap, elevsamarbeid og kompetansekrav til undervisningspersonale.
- Aktuell forskning, faglitteratur og rapporter – spesielt nevnes KS-K rapport 9/2020
- Tidligere kommunale rapporter/utredninger som fremdeles er aktuelle
- Intervjuer med skolens ledelse, tillitsvalgte, FAU og elever på begge skoler
- Samtale med ressurspersoner i kommunens administrasjon

3. Beskrivelse av situasjonen i Lesjaskolen

I dette kapittelet vil vi ta en overordnet beskrivelse av situasjonen i Lesja, dagens ressursbruk og ressursfordeling, og samtidig få fram et bilde av hvordan ressursbehovet blir i nærmeste framtid. Her vil det bli noen sammenligninger om den interne ressursbruken og sammenligninger med andre relevante kommuner.

Når man ser på kommunens totale økonomi, er den pr. i dag relativt god og under kontroll. Man har gode kraftinntekter og man har en høy egenkapital i investeringer som er gjort så langt. Samtidig er gjeldsbelastningen stor og man står ovenfor nye investeringer. I tillegg vil eldrebølgen slå til slik at man må forberede seg på den. Det betyr at man i nærmeste framtid må ta noen valg, noe må velges bort og konsekvensene av valgene må være tydelige.

Kommunal rapport og NRK kåra i 2011 Lesja som Norges beste skolekommune. Dette ble forklart i gode læringsresultater, gode og funksjonelle skolebygg, godt kvalifiserte lærere og god samhandling mellom tjenestene. Dette er i høy grad situasjonen i dag også, resultatene er svært gode, lærerne er gode og godt kvalifiserte, trivselen er høy, og det er god samhandling mellom skolene og de ulike tjenestene de samarbeider med. I tillegg er det også et godt samarbeid med foreldre, og samfunnet rundt skolene. Lesjasamfunnet nyter godt av den gode kvaliteten i grunnskolen ved at det er bemerkelsesverdig lite frafall i videregående skole og kommunen er også et bevis på at god grunnskole fører til mindre utgifter senere i livsløpet. Dette blir bekreftet i folkehelsebarometeret som viser at det er forholdsvis få i aldersgruppen 20 – 66 år som trenger hjelp til livsopphold.

<https://www.nrk.no/innlandet/lesja-har-landets-beste-skule-1.7773193>

Den største endringen de siste ti årene er at elevtallet går nedover og det vil det fortsatt gjøre til det stabiliserer seg på et fødselstall på ca. 18 elever pr. år.

Dette betyr da at inntektsgrunnlaget for å drive skole vil gå tilsvarende ned og en må finne løsninger for å opprettholde den kvaliteten man har i dag innenfor de mye rammene. I dag bruker Lesja kommune ganske store ressurser sammenlignet med landsgjennomsnittet, men sammenlignet med kommuner i kommunegruppe 14 er ressursbruken lavere. I dette avsnittet vil vi presentere ulike tall og statistikker som viser situasjonen i kommunen og sammenligne ressursbruken med andre kommuner.

Lesja har i dag 2 skoler, begge har elever fra 1. – 10 trinn. Lesja skole har en egen avdeling for barnetrinnet, Blåsenborg. Ifølge tall fra GSI og helsestasjon har vi følgende nåværende og kommende elever i kommunen og på den enkelte skole. For 2021 er også varsle barn med i tellingen.

	totalt	Lesjaskog	Lesja
Kull 2021	13	2	11
Kull 2020	18	2	16
Kull 2019	19	10	9
Kull 2018	15	1	14
Kull 2017	21	7	14
Kull 2016	17	4	13
Kull 2015			
1.kl	21	9	12
Kull 2014			
2.kl	22	8	14

Kull 2013 3.kl	12	6	6
Kull 2012 4.kl	13	3	10
Kull 2011 5.kl	23	11	12
Kull 2010 6.kl	20	4	16
Kull 2009 7.kl	26	5	21
Kull 2008 8.kl	22	3	19
Kull 2007 9.kl	35	10	25
Kull 2006 10.kl	25	9	16

Elevtallet på grunnskolene er som følger:

Skole	Antall elever pr. skole, 2021	Prognose, basert på fødselstall, 2027
Lesja skole:	168	115
Lesjaskog skole:	66	57

Elevtallet er ganske stabilt framover og årskullene vil være på ca. 18 elever i årene framover ifølge beregninger fra SSB, det såkalte MMMM-alternativet, mediumalternativet. Det er en sterk nedgang fra dagens situasjon, men etter hvert ser det ut som om det vil ligge på et jevnt nivå. Det betyr også at inntektsgrunnlaget fra Staten for å finansiere oppvekstsektoren vil være tilsvarende stabil. Imidlertid vil Lesja som alle andre norske kommuner få en vekst på antall over innbyggere over 67 år, noe som er beskrevet i tabellene nedenfor. Men samlet sett vil antall innbyggere i kommunen gå ned ifølge prognosene.

Tabell 2.1

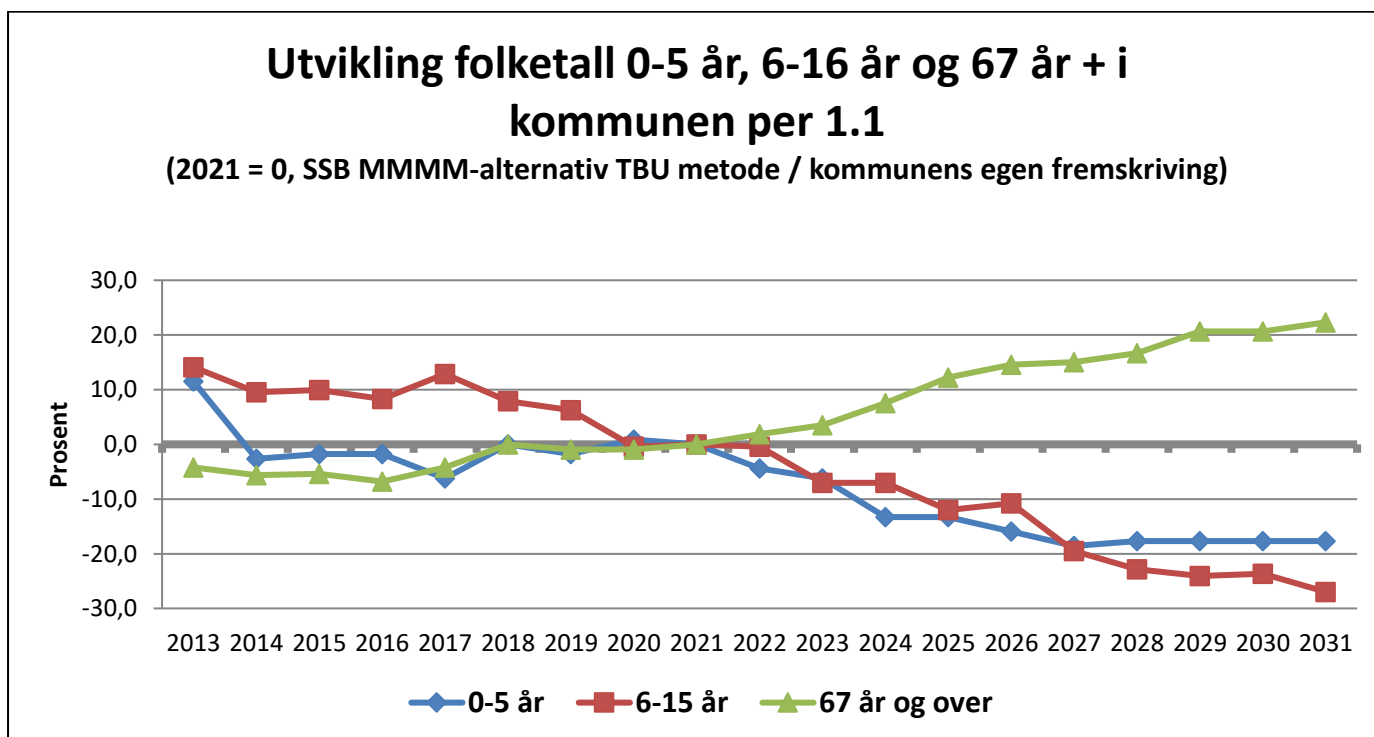
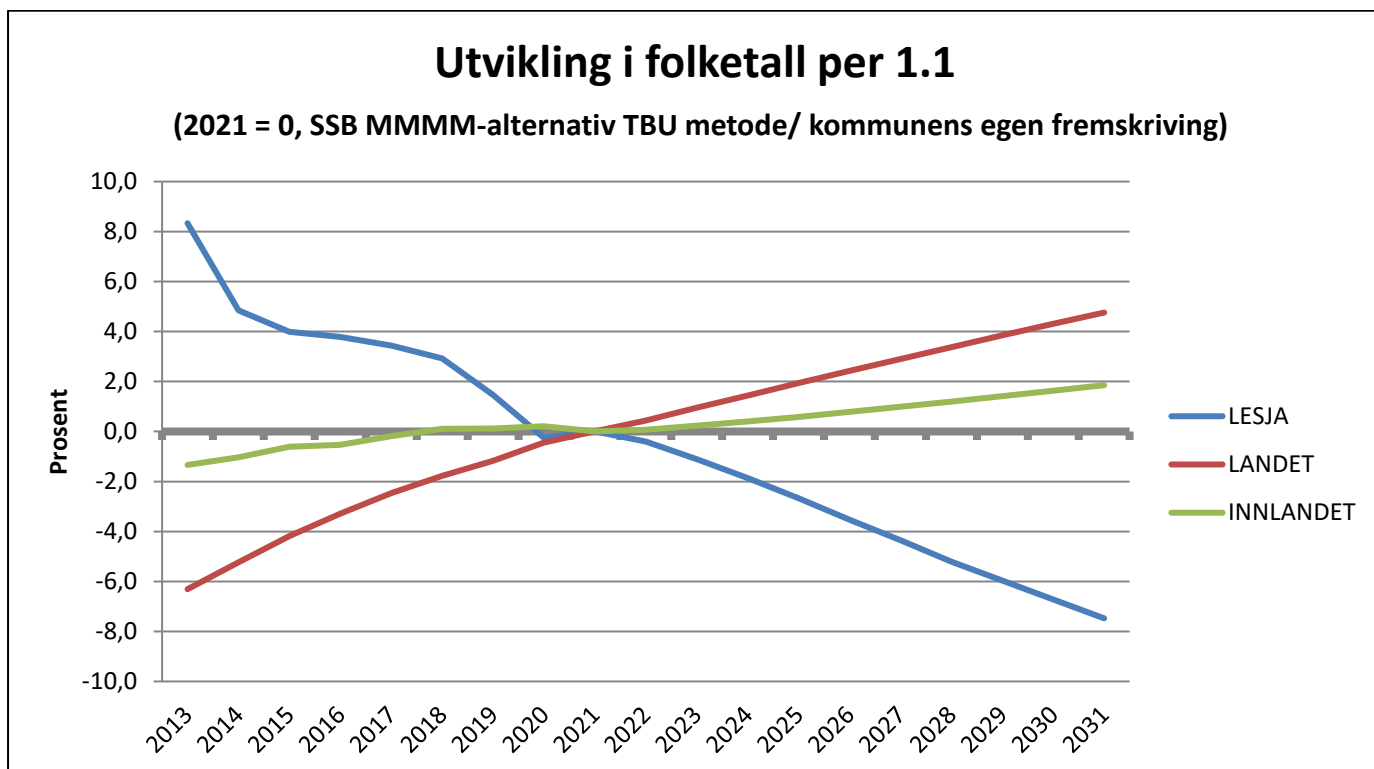
Kommune **3432 LESJA**

Befolkningsframskriving per 1.1 - standard er SSB - MMMM alternativet

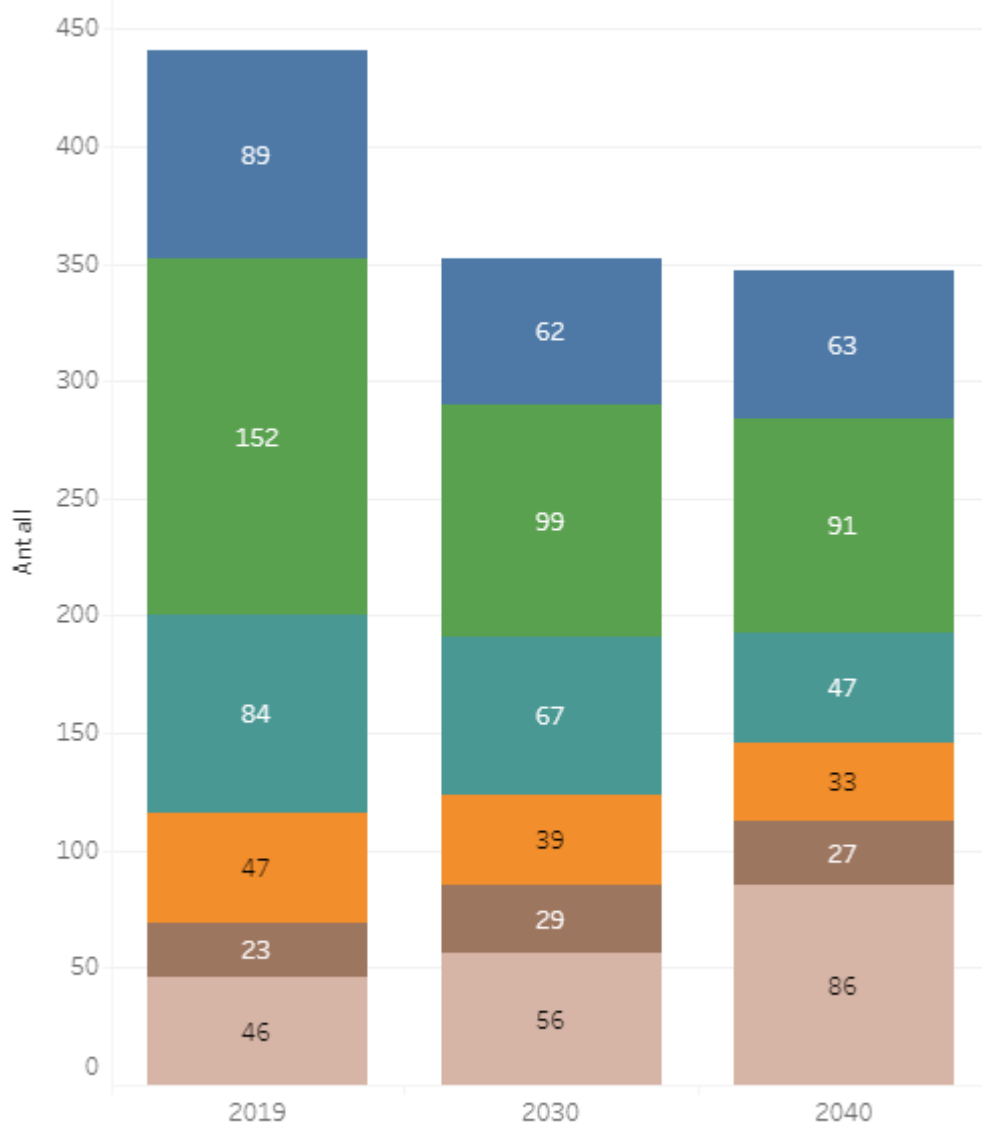
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
0-1 år	36	38	37	36	36	36	35	36	36	36	36
2-5 år	77	70	69	62	62	59	57	57	57	57	57
6-15 år	241	240	224	224	212	215	194	186	183	184	176
16-18 år	76	79	86	81	83	69	83	78	73	54	56
19-20 år	51	48	45	47	44	52	50	43	41	48	49
21-22 år	43	43	44	43	39	42	40	46	43	40	37
23-29 år	131	122	130	127	128	121	121	117	118	120	117
30-34 år	94	101	89	94	94	86	85	91	90	89	86
35-49 år	321	309	309	291	280	279	272	267	260	259	251
50-66 år	484	488	484	480	471	463	467	459	447	446	446
67-79 år	300	308	316	328	352	347	346	351	365	357	344
80-80 år	99	101	106	112	107	120	120	124	127	134	155
90 år og eldre	27	25	19	18	19	21	24	22	22	23	22
Sum innbyggere	1980	1972	1958	1943	1927	1910	1894	1877	1862	1847	1832
Akkumulert endring		-8	-22	-37	-53	-70	-86	-103	-118	-133	-148

Tabell 2.2

Antall tjenestemottakere. 2019, 2030 og 2040. Lesja

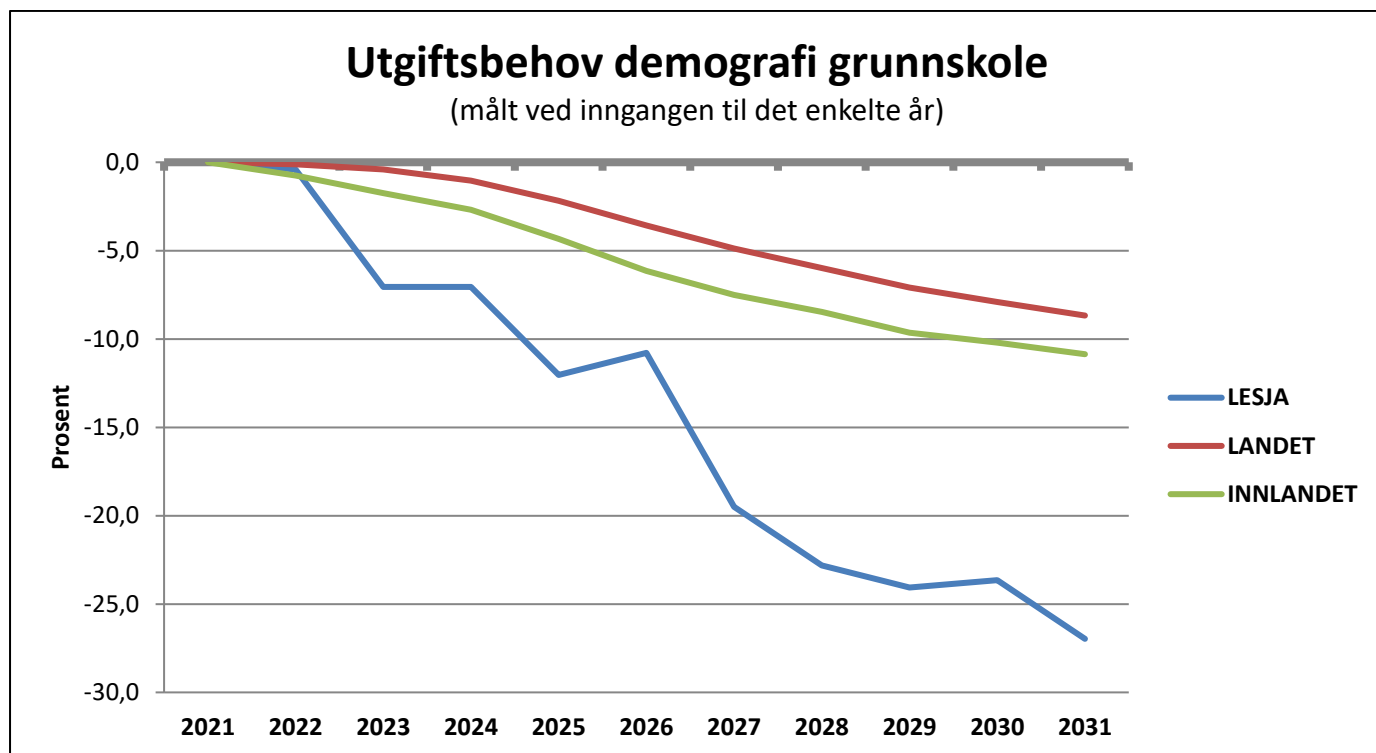

Tjeneste

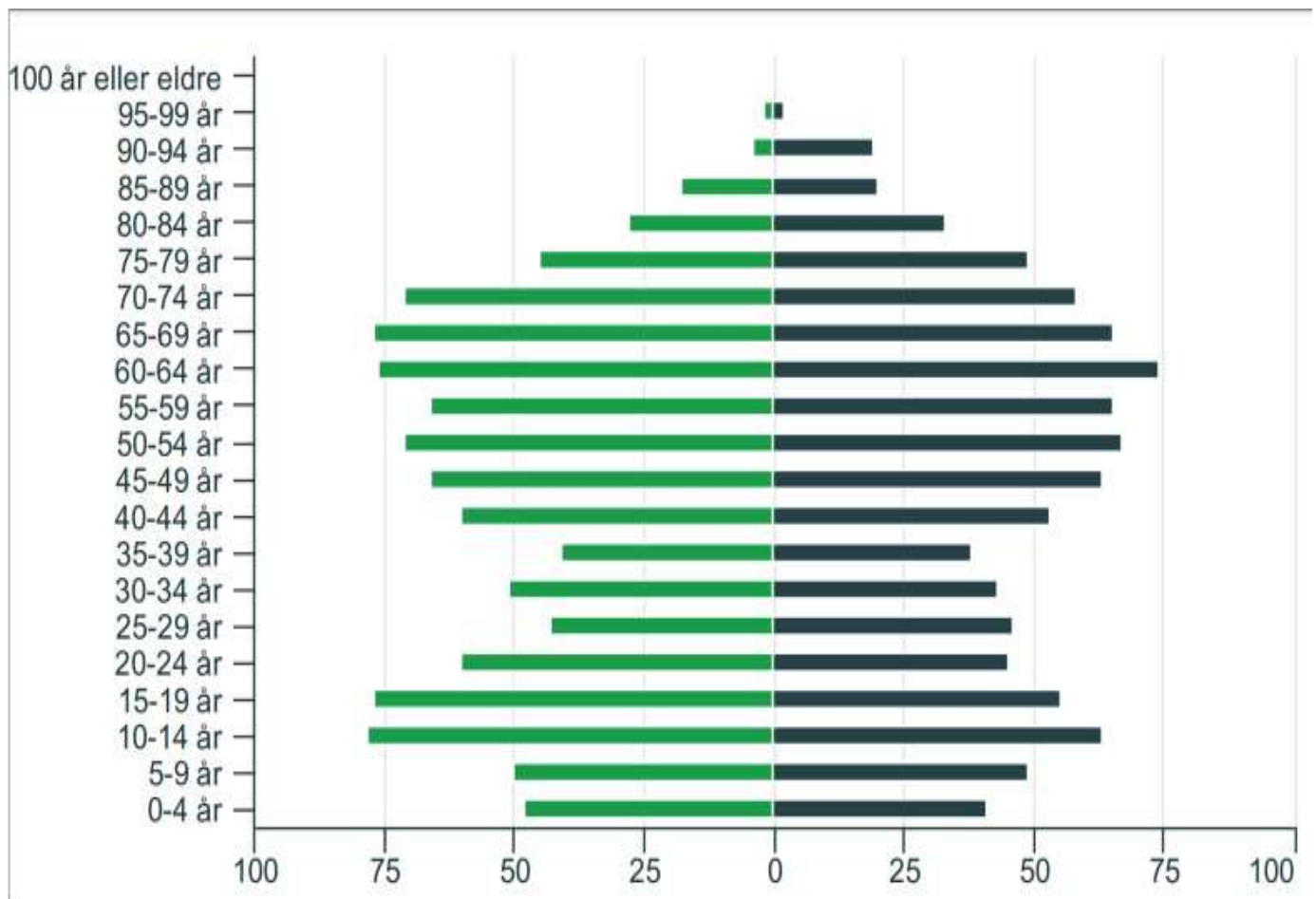
- Barn 1-5 år med barnehageplass
- Elever i grunnskolen 1.-7 trinn
- Elever i grunnskolen 8.-10. trinn
- Mottakere av institusjonstjenester og hjemmetjenester 0-66 år
- Mottakere av institusjonstjenester og hjemmetjenester 67-79 år
- Mottakere av institusjonstjenester og hjemmetjenester 80 år eller eldre

Dersom man skal forholde seg til SSB sitt tallgrunnlag, vil utgiftsbehovet for Lesja når man tar utgangspunkt i antall elever, se ut slik det er beskrevet i tabell 2.3. Dette er hovedgrunnlaget for utregning av rammetilskuddet til kommunen for å drive skole. I tillegg gjøres det mindre justeringer på bakgrunn av kommunens geografi eller andre driftsforhold som vil påvirke kommunens utgifter. Men rammetilskuddet til kommunen tar ikke hensyn til kommunens skolestruktur, eller hvordan kommunen velger å organisere driften. Tabell 2.3 viser den prosentvise utviklingen, ikke i kroner, og det er viktig i denne sammenhengen å se at for Lesja sitt vedkommende utgjør dette for 2030 ca. 24% mindre i inntekter fra staten for det som skal dekke utgiftene til skole.

Tabell 2.3

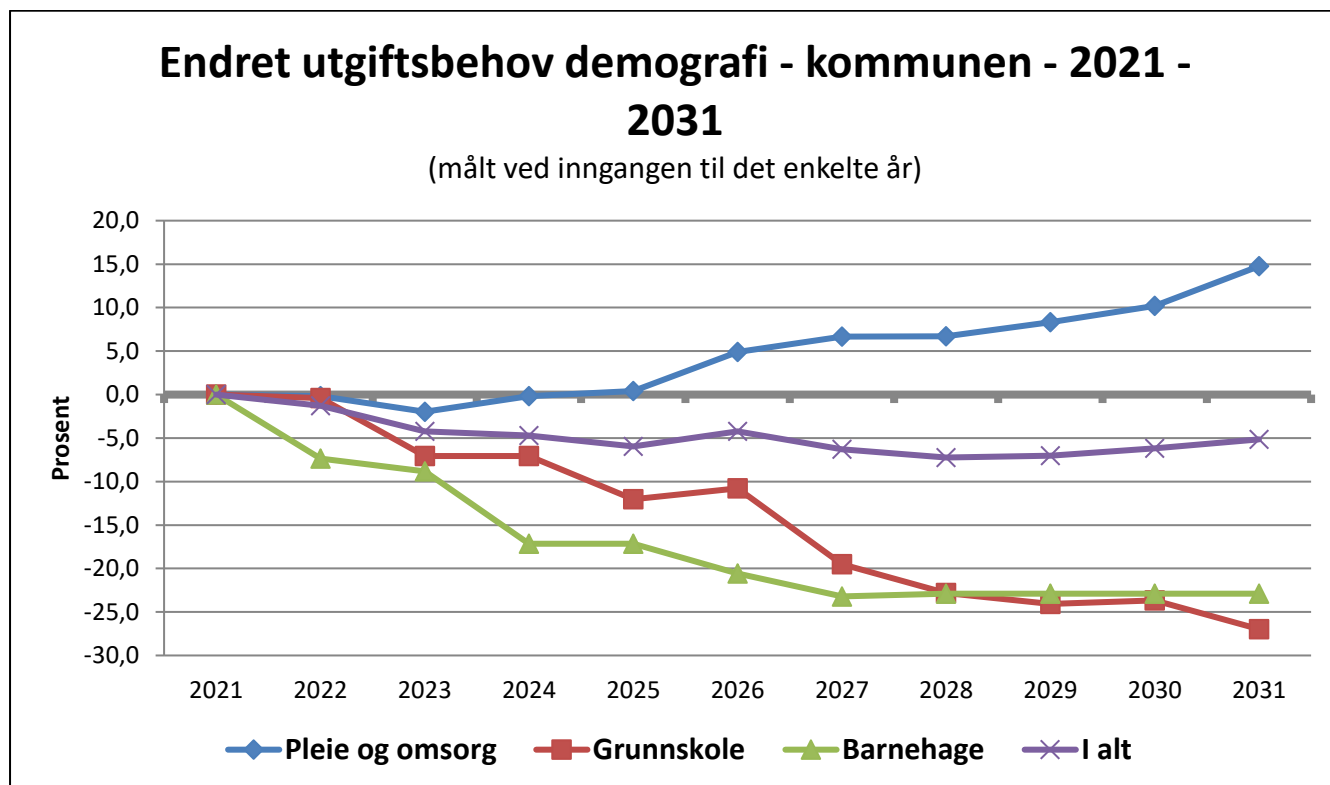

Tabellen nedenfor viser fordeling i aldersgrupper og kjønn. Det grønne er menn, det svarte er damer. Fram til 75 års alder er det en overvekt av menn.

For folkevalgte som skal bestemme kommunens budsjetter i årene framover er det viktig å ha det hele bildet, og se hvordan kommunens utgifter vil utvikle seg over tid. Utviklingen som er skissert nedenfor viser at utgiftene til en voksende eldre befolkning vil øke med 15 prosent fram til 2031. Utgiftene til barnehager og skole vil bli redusert med 25 %. Da er det viktig å ta høyde for en drift og struktur som tar høyde for dette, for inntektsgrunnlaget vil justeres tilsvarende.

Tabell 2.4

I tabellen på neste side vises denne utviklingen i kroner. Det er verdt å merke seg at dette er en framskriving av historiske data, det betyr at man forutsetter samme aktivitetsnivå som i dag innenfor de ulike tjenestene. Her ligger kommunens handlingsrom, både på hvordan man vil drifte og organisere tjenestene og hvilke strukturer man legger opp til.

Anslag årlig endring i kommunens utgiftsbehov (i 1000 kroner) per tjenesteområde som følge av befolkningsendringer

(2020 kroner og endring fra 1.1.2020)

Endring							SUM
utgiftsbehov per 1.1	Pleie- og omsorg	Grunnskole	Barneha-ge	Sosi- al	Kommun e-helse	Barnevern	Lesja
2021	191	-293	-2 052	-38	-2	-189	-2 383
2022	91	-440	-1 350	-86	-1	-152	-1 938
2023	-1 076	-2 347	-264	-96	-21	-212	-4 016
2024	1 113	0	-1 495	-171	39	-127	-642
2025	379	-1 760	0	-190	34	-180	-1 716
2026	2 758	440	-615	-160	29	-16	2 435
2027	1 078	-3 080	-470	-26	-50	-267	-2 815
2028	39	-1 173	59	-85	-25	-119	-1 303
2029	999	-440	0	-194	36	-86	315
2030	1 156	147	0	-49	-57	-58	1 138

Når man skal vurdere ressursbruken i Lesjaskolen har vi først sett etter sammenlignbare kommuner for å få et overordna blikk på ressursbruken. KOSTRA-gruppe 14 består av sammenlignbare kommuner. De kan sammenlignes når det gjelder geografiske forhold, inntektsgrunnlag og befolknings sammensetning. Det vil si at de har de samme forutsetningen etter hvilke kostnader de har for å innfri minstestandarder og lovpålagte oppgaver. De er også i samme gruppen da de har ganske like frie disponible inntekter, dvs. de inntektene som er til disposisjon når minstestandarder og lovpålagte oppgaver er dekket. Størrelsen på de frie disponible inntektene gir en antydning på kommunenes økonomiske handlefrihet.

Innen KOSTRA-gruppe 14 i 2020 har vi hentet ut tre kommuner som ligner på Lesja når det gjelder folkemengde, demografiske forhold, befolkningstetthet, geografi og inntektsgrunnlag

Tabell 2.5

Utvalgte nøkkeltall for Lesja kommune	Enhet	Lesja	Tolga	Folldal	Skjåk	KOSTRA-gruppe 14	Landet uten Oslo
		2020	2020	2020	2020	2020	2020
Årstimer til særskilt norskopplæring per elev med særskilt norskopplæring (antall)	antall	83,3	116,9	0	0	66,8	36,2
Årstimer til spesialundervisning per elev med spesialundervisning (antall)	antall	164,1	247,6	101,2	209	175,5	143,1
Elever i kommunale og private grunnskoler som får særskilt norskopplæring (prosent)	prosent	3	5	0	0	3,3	4,7
Elever i kommunale og private grunnskoler som får spesialundervisning (prosent)	prosent	6	8	6,4	9,9	8,5	7,8
Elever på mestringsnivå 3-5, nasjonale prøver i lesing 8.trinn (prosent)	prosent	61,9	59,3	88,9	77,8	68,5	72,4
Elever på mestringsnivå 3-5, nasjonale prøver i regning 8.trinn (prosent)	prosent	81,8	53,6	76,5	85,2	65,1	68,1
Gruppestørrelse 2 (antall elever pr. lærer)	antall	12,2	14,6	11,2	13,2	12	15,7
Gjennomsnittlig grunnskolepoeng (antall)	antall	44,1	42,3	41,6	42,8	42,9	42,9
Netto driftsutgifter grunnskolesektor i prosent av samlede netto driftsutgifter (prosent)	prosent	23,8	19,9	20,9	20,6	21,6	22,4
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor per innbygger 6-15 år (kr)	kr	151871	131590	155586	164917	170540	116610

De overordna tallene for kommunen viser at det er få signifikante forskjeller mellom Lesja og sammenlignbare kommuner. Det som peker seg ut, er at Lesja har forholdsvis få elever som får spesialundervisning, og de som får denne type undervisning har også færre timer enn snittet i KOSTRA-gruppen. Samtidig ligger kommunen litt under KOSTRA-snittet når det gjelder utgifter pr. elev selv om gruppestørrelse 2 (antall elever pr. lærer) ligger på snittet. Det betyr at kommunen driver skolene på en slik måte at man får flere lærertimer igjen av ressursene enn mange andre sammenlignbare kommuner. Den forholdsvis effektive ressursbruken går heller ikke ut over skoler resultatene, de ligger tvert imot på et jevnt høyt nivå. Spesielt avgangskarakterene er høye, og det er en av de viktigste faktorene som fører til lite frafall på videregående skole.

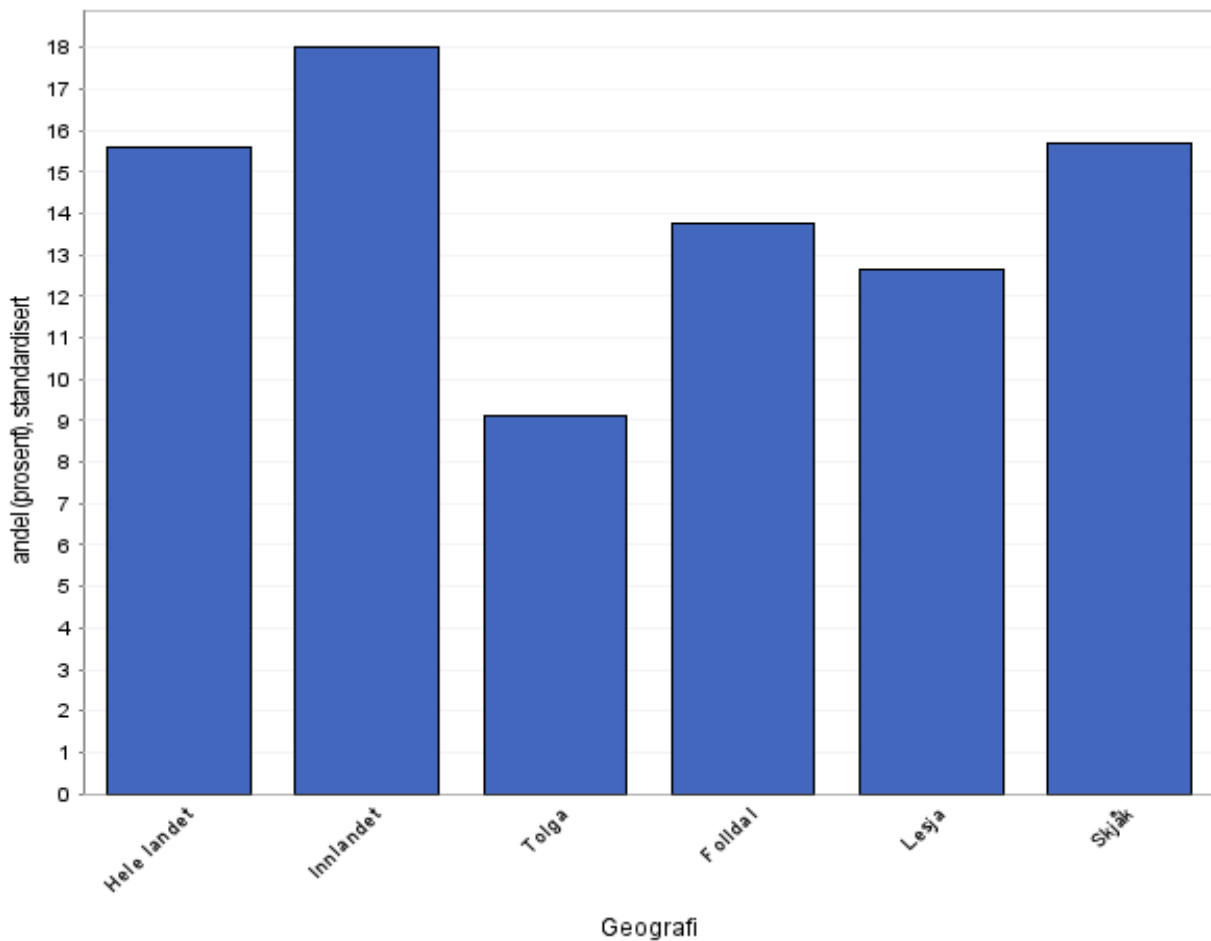
Finansiering av skole er ikke direkte sammenlignbart med helse og barnehage av flere årsaker. For det første koster en gruppe det samme uavhengig av antall elever i gruppen. Det andre er en del lovpålagte oppgaver som også er uavhengig av antall elever, f.eks. valgfag, rådgiver og sosiallærer. På en annen side kan man redusere behovet for spesialundervisning gjennom god tilpassa opplæring.

Klasserommet har også de samme driftsutgiftene, uavhengig av hvor mange elever som er der.

Tabellen nedenfor viser at Lesja har et forholdsvis lavt antall voksne som ikke er i arbeid eller utdanning, tabellen viser hvor stor andel av den voksne befolkningen som mottar sosialhjelp eller syketrygd. Dette har også sammenheng med kvalitet i skolen og frafall på videregående skole.

Andel av befolkningen 20 – 66 år som mottar stønad til livsopphold

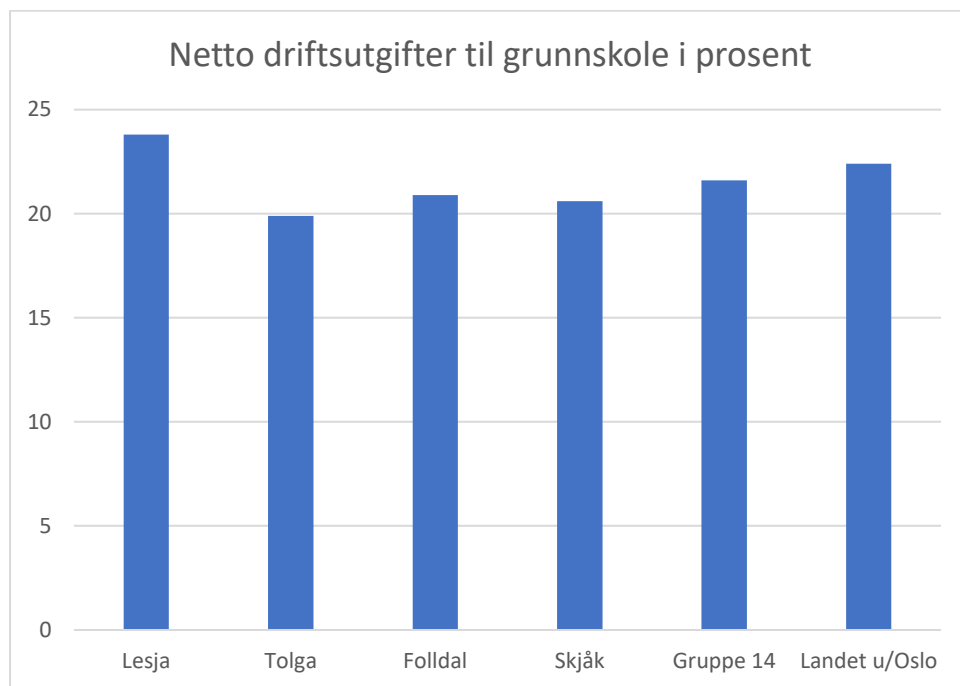

Driftsutgifter i skolene

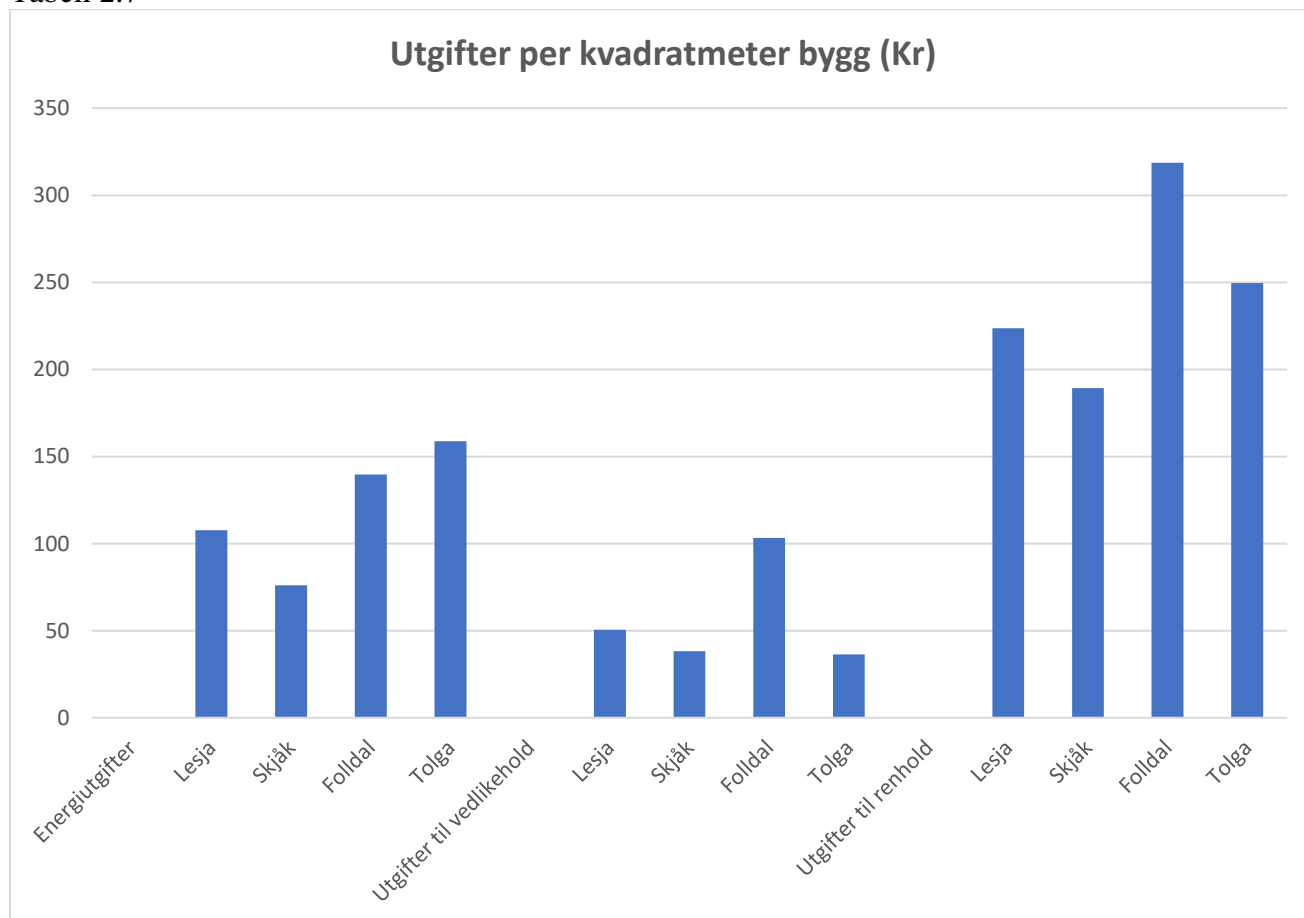
Det er vanligvis tre kostnadsdrivere i skolen, det er driftsutgifter til bygg, lønninger og utgifter til læringsmateriell og utstyr/inventar på skolene. Driftsutgiftene ligger ikke på skolebudsjettet, de ligger på teknisk avdeling. Men de er likevel av betydning for situasjonen i skolen, det betyr en del hvor mye som brukes for å vedlikeholde og investere i skolebygningene.

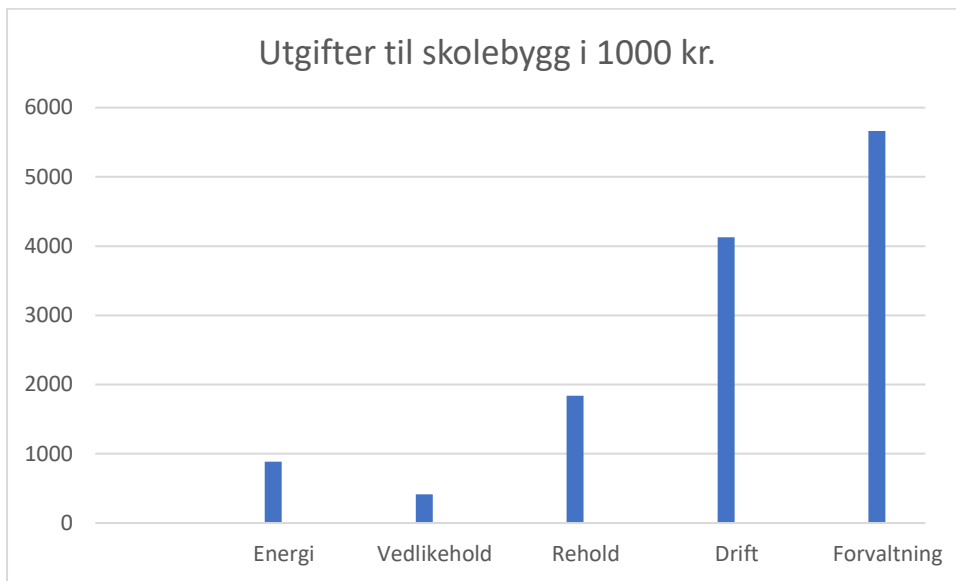
Tabellen nedenfor viser kommunens totale bruke av midler på skole, sett i sammenheng med andre deler av kommunens drift. Disse tallene viser at Lesja kommune bruker en litt større del av budsjettet til skole enn sammenlignbare kommuner.

Tabell 2.6

Tabell 2.7

Når det gjelder skolebygg så koster de ca. kr. 1850.- pr. kvadratmeter pr. år i drift, forvaltning og vedlikehold (KOSTRA 2020), til sammen ca. 13 mill. Det vil si at ubrukte eller overflødige lokaler er dyrt for kommunen, og bør sees opp mot ressurser som kan gå til direkte tjenesteyting.

Oppsummert kan man si at Lesja er på snittet når man ser på antall kroner som brukes pr. elev, men man bruker en forholdsvis større del av den totale rammen enn i sammenlignbare kommuner. Utgifter til energi, vedlikehold og renhold er på et akseptabelt nivå pr. i dag, men denne utgiften vil bli like stor selv om elevtallet går ned, og da vil prisen pr. elev øke. I kapitlet nedenfor kommer en utdyping av sammenhengen mellom kommunens inntekter og bruk av ressurser til skole.

Inntektssystemet

I inntektssystemet er det en rekke kriterier som skal fange opp forventet utgiftsbehov for barnehage- og skoletjenester. Dette er tilsvarende for alle tjenester. Disse delkostnøkklene legges til grunn for fordelingen av rammetilskuddet mellom kommunene og til den enkelte kommune. De ulike kriteriene er ulikt vektet, hvor antall barn vektet høyest. Det er dette som staten mener er de objektive kriteriene for hvilke utgifter den enkelte kommune har for å gi et skole- og barnehagetilbud. Det er nyttig når en ser på regnskapstallene for å se om en kostnadene er tilsvarende som for det definerte utgiftsbehovet som staten har lagt til grunn når rammetilskuddet fordeles. I

tabellen nedenfor vises utregningsmodellen når rammetilskuddet skal fordeles mellom kommunene. Tabellen viser et gjennomsnitt for hvordan ulike forhold vektet i sektorene. Men for hver kommune går man gjennom alle kostnadsnøklerne og lager en som er tilpasset de lokale forholdene.

Delkostnadsnøklerne i kostnadsnøkkelene for kommunene i 2021:

Kriterium	Admini- strasjon og miljø	Land- bruk	Grunn- skule	Pleie og omsorg	Sosial- hjelp	Barne- vern	Komm- une- helse	Barne- hage
Innbyggjarar 0-1 år	0,02170			0,0039		0,0273	0,0239	
Innbyggjarar 2-5 år	0,04580			0,0082		0,0576	0,0504	0,7816
Innbyggjarar 6-15 år	0,11130		0,9247	0,0200		0,1402	0,1227	
Innbyggjarar 16-22år	0,08330			0,0150	0,0322	0,1050	0,0918	
Innbyggjarar 23-66 år	0,53330			0,0960	0,2064		0,3090	
Innbyggjarar 67-79 år	0,08840			0,1101			0,2061	
Innbyggjarar 80-89 år	0,03200			0,2025			0,0745	
Innbyggjarar 90 år og over	0,00770			0,1068			0,0181	
Gradert basiskriterium	0,07650		0,0122	0,0119			0,0453	
Reiseavstand innan sone			0,0177	0,0112			0,0291	
Reiseavstand innan nabokrets			0,0177	0,0112			0,0291	
Landbrukskriteriet		1,0000						
Innvandrarar 6-15 år, ekskl. Skandinavia			0,0277					
Pers. med psykisk utviklingshemming over 16 år				0,1406				
Ikkje-gifte 67 år og over				0,1313				
Dødelgheitkriterium				0,1313				
Uføre 18-49 år					0,1126			
Flyktingar utan integreringstilskot					0,1459			
Opphopingsindeks					0,1658			
Aleinebuande 30-66 år					0,3371			
Barn 0-15 år med einlig forsørgjar						0,4122		
Låginntektskriteriet						0,2577		
Barn 1 år utan kontantstøtte								0,1042
Innbyggjarar med høgare utdanning								0,1142
Sum	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000

Tabell E-k: Indeks for berekna utgiftsbehov for kommunane 2021

Kommune	0-1	2-5	6 - 15	16 -22	23-66	67-79	80-89	89--
Lesja	0,77	0,90	1,04	1,01	0,91	1,32	1,43	1,84
Skjåk	0,54	0,80	0,81	1,01	0,93	1,47	1,71	1,24

Grunnskole:

Når det gjelder grunnskole så er det beregnet at en gjennomsnittskommune trenger kr. 121.000.- år pr. elev for å drifte skolen i tråd med lover og forskrifter. For beregning av utgiftsbehovet til skole i den enkelte kommune er det fem kriterier som inngår i kostnadsnøkkelen. Blant annet har bosetningsmønster og geografisk størrelse på kommunen stor betydning for utgiftsbehovet for å gi tilbud om grunnskole. Av andre kriterier kommer andel innvandrere, inntekt og utdanning hos foreldre og fordelingen mellom befolkningen i alder. For Lesja sitt vedkommende fører det til en indeks på 1,0422 når det gjelder kriteriet innbyggere 6 -15. Det betyr at inntekten til kommunen fra staten på dette området for en elev blir kr.121.000 x 1,0422 = kr. 126.106. Det betyr at staten forventer at Lesja skal bruke mer enn snittet for å drive skole, men de kr. 5000.- mer pr elev man får i tillegg dekker ikke gapet opp til det reelle forbruket i dag.

Når man legger sammen indeks for alle aldersgrupper og i tillegg tar med andre hensyn ser man at Lesja er kommune som kommer godt ut av inntektsutjevningen. Til sammen får Lesja kr. 29.878.- mer pr. innbygger enn landsgjennomsnittet. Til sammenligning så får Skjåk kommune kr. 15.914.-

Det er også laget en nøkkel for å se på den interne fordelingen i kommunen:

Sektorvekter til kostnadsnøkkelen for kommunane 2021:

Sektor	Sektordel (%)
Grunnskule	25,35 %
Pleie og omsorg	35,32 %
Sosialhjelp	5,61 %
Barnevern	4,06 %
Kommunehelse	5,39 %
Barnehage	15,94 %
Administrasjon og miljø	8,13 %
Landbruk	0,21 %
Sum	100,00 %

Her er Lesja i tråd med overordna beregninger, kommunen bruker ca. 24 % av den totale rammen til grunnskole.

Nærmere om ressursbruk i Lesjaskolen

Det spesielle med skole er at lønnsutgiftene er basert på hvor mange klasser eller grupper som opprettes. I prinsippet kan man si at en skoletime koster det samme om det er 1 elev i klassen eller om det er 30 elever i klassen, men det vil variere noe i forhold til hvilken lønn læreren har. På ungdomstrinnet er det i tillegg ulik pris på undervisning i ulike fag, eksempelvis er en norsktime dyrere enn en time i kunst og håndverk.

Det gunstige økonomisk sett er derfor å ha skoler hvor man kan dele opp i grupper som ligger tett opp til normen for lærertetthet (lærernormen, se kapittel 6), det vil si grupper på 15 på småtrinnet og grupper på 20 på mellomtrinnet og ungdomsskolen.

For skoleåret 2020-2021 viser tall fra Utdanningsdirektoratet, basert på kommunens egen innrapportering, følgende tall for lærertetthet (antall elever pr lærer):

Skole	1.-4. trinn (normtall 15)	5.-7. trinn (normtall 20)	8.-10. trinn (normtall 20)
Lesja skule	9,37	17,60	13,30
Lesjaskog skule	9,53	9,91	10,35

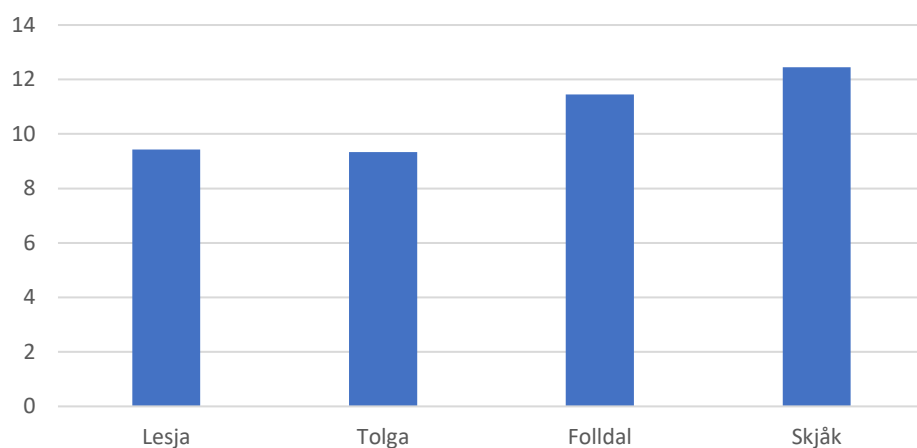
I skoleåret 2020-2021 var gruppestørrelsen 12,16 for hele kommunen, og alle skolene var innenfor normen på de respektive trinn. Ut fra denne tabellen ser man at Lesja skule ligger nærmere normtallene og fra et økonomisk synspunkt vil da dette være mest kostnadseffektivt.

I praksis er det også flere andre forhold som spiller inn, som ekstra delinger i praktisk-estetiske fag eller valgfag, at man kan slå sammen årstrinn når det er få elever på trinnet eller at det kan være behov for andre inndelinger i perioder. I ungdomsskolen kan det imidlertid være litt vanskeligere å være fådelt, spesielt på grunn av eksamensfag og en tydeligere progresjon i fagene. Større skoler vil vanligvis bruke prosentvis mindre ressurser til ledelse, administrativt personale, vaktmester og andre fellesressurser siden stordriftsfordelene vil slå ut her.

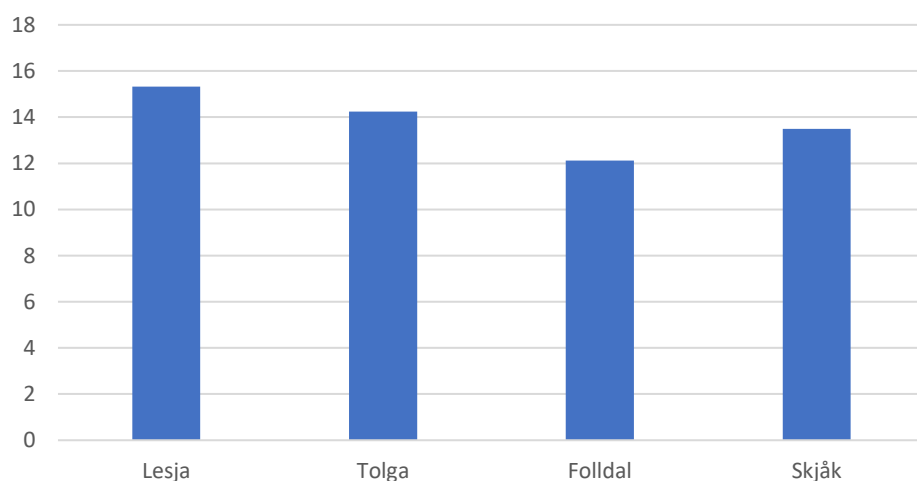
I statistikkene til UDIR og SSB opereres det med to ulike former for gruppestørrelse. Gruppestørrelse 1 er alle lærerressursene som brukes på en elevgruppe, mens gruppestørrelse 2 er antall elever pr. lærer i ordinær undervisning, minus f.eks. spesialundervisning.

Tabellene nedenfor viser lærertettheten i Lesja sammenlignet med andre kommuner. Dette er gruppestørrelse 2, det som brukes i ordinær undervisning. Lave tall betyr at det er få elever pr. lærer.

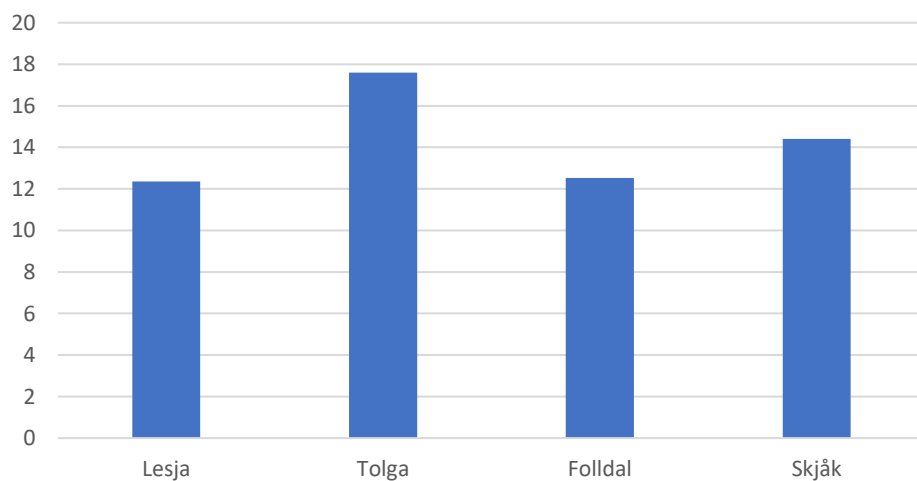
Lærertetthet , 1-4 trinn

Lærertetthet , 5-7trinn

Lærertetthet , 8-10 trinn

Lesja kommune, sammenlignet med andre

Kommune	Driftsutgifter pr. elev	Lønnsutgifter pr. elev	Prosentvis lønnsutgifter av totale utgifter	Driftsutgifter til utstyr og inventar pr. elev	Driftsutgifter til undervisningsmateriell pr. elev	Andre driftsutgifter, vedlikehold, renhold osv. Pr. elev.
Lesja	155 532	127 781	83,7	434	2 194	25123
Tolga	129 128	111 678	88,3	286	1 528	15636
Folldal	157 502	118 436	79,4	2 312	2 642	34112
Skjåk	167 574	126 976	76,4	563	1 319	38716
Hele landet	125 392	98 551	80,8	1 107	1 377	24357

Disse tallene viser at Lesja har en ressursbruk der mesteparten av utgiftene kommer elevene til gode, både i form av høy lærertetthet og når det gjelder undervisningsmateriell. I landssammenheng er det høye utgifter pr. elev men når det gjelder sammenlignbare kommuner er Lesja på linje med snittet. Når det gjelder andre utgifter kommer Lesja godt ut, det skyldes blant annet lite behov for vedlikehold på skolene.

Men dersom kommunen fortsetter med det samme aktivitetsnivået uten å justere for demografiutviklingen vil tallene sannsynligvis øke. Siste år er det gjort en justering og det kommer godt fram i tabellen nedenfor. Det blir viktig for Lesja framover å fortsette med å holde på sammenhengen mellom antall elever og driftsbudsjettet. Samtidig må man regne med at utgiftene vil ligge på et stabilt høyt nivå med den strukturen som ligger til grunn i dag.

Lesja kommune, utvikling siste fire år:

Lesja kommun e	Driftsutgift er pr. elev	Lønnsutgift er pr. elev	Prosentvis lønnsutgift er av totale utgifter	Driftsutgift er til utstyr og inventar pr. elev	Driftsutgifter til undervisning s-materiell pr. elev
2017	146 585	119 164	87,1	1 229	2 387
2018	151 753	124 485	86,2	489	2 200
2019	158 353	130 836	84,7	428	2 242
2020	155 532	127 781	83,7	434	2 194

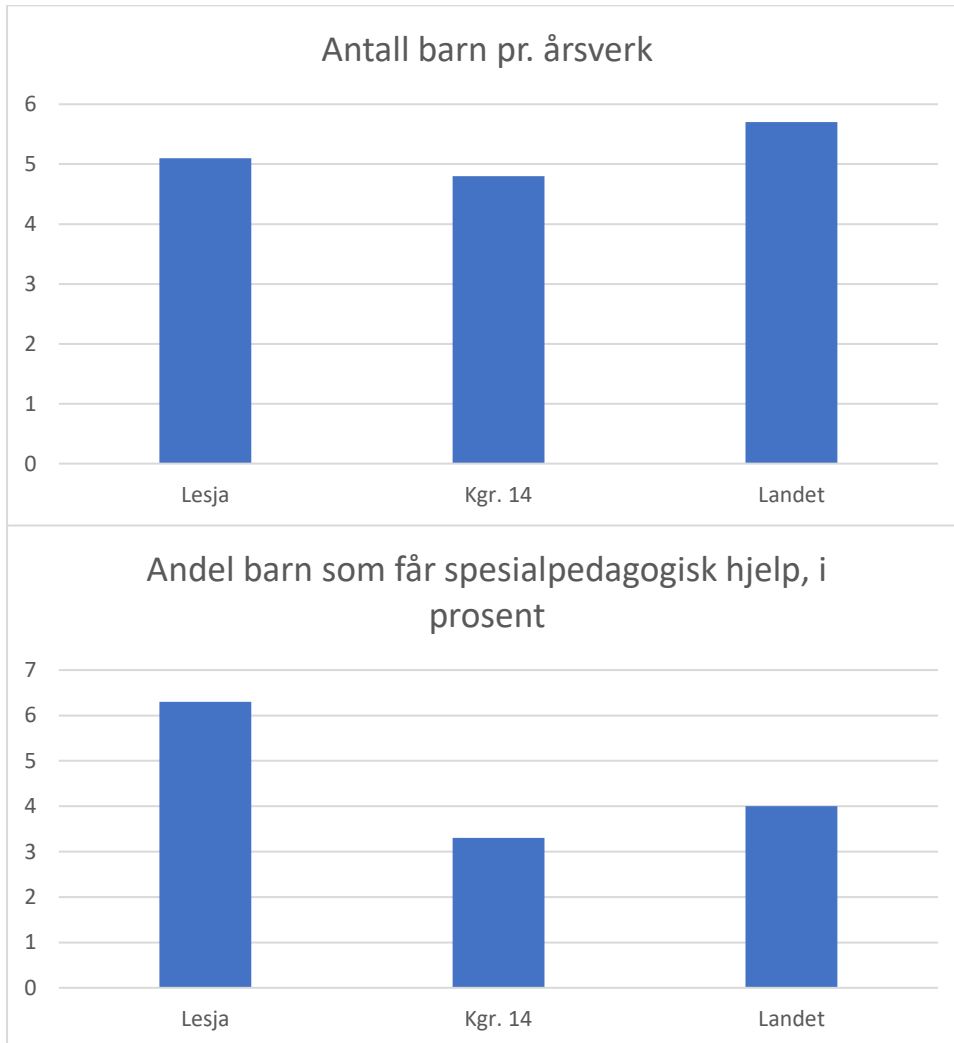
Utgifter til skoleskyss

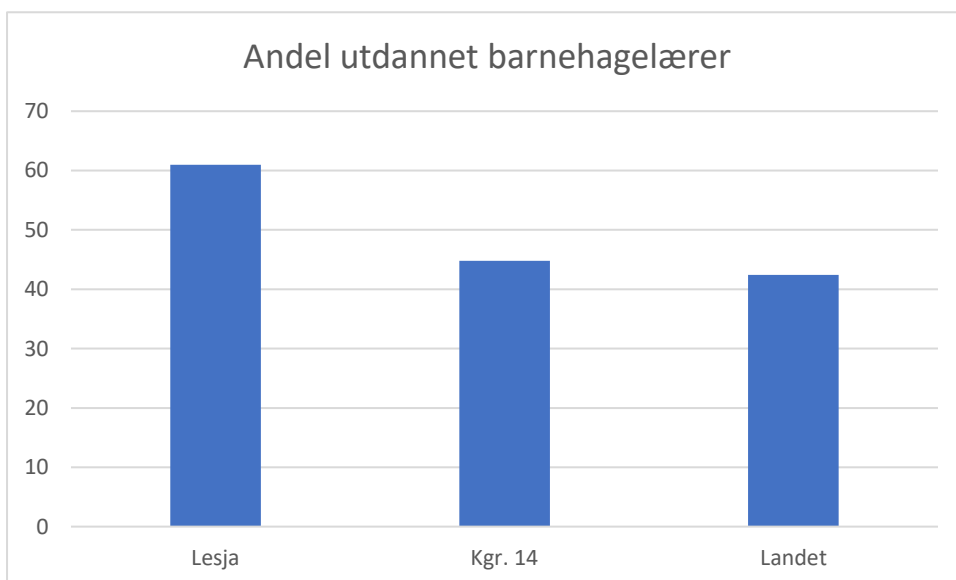
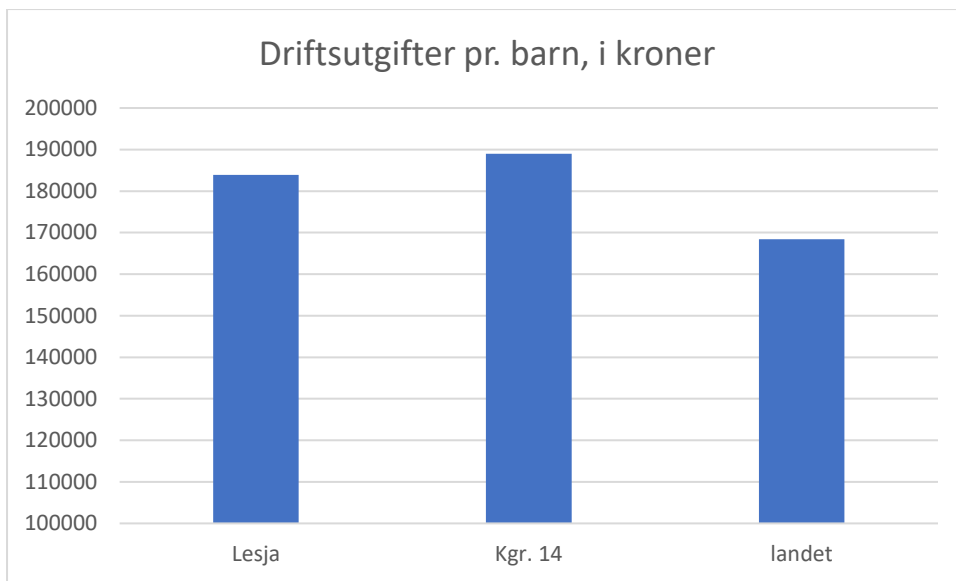
Kommune	Antall elever som får skoleskyss	Kostnader pr. elev (kr)	Sum kostnad skoleskyss (kr)
Lesja	186	6757	1.256.802
Tolga	66	11093	732.138
Folldal	87	8832	768.384
Skjåk	139	6657	925.323

Lesja kommune har i dag forholdsvis høye utgifter til skoleskyss. Dette skyldes at en stor andel av elevene får skyss til skolen. En endring av skolestrukturen vil ikke påvirke denne utgiften i særlig grad i og med at flesteparten allerede får skyss, og dermed er det da organisering av skoleskyssen som blir debatten. Det er Fylkeskommunen som har ansvaret for denne tjenesten og utgiften deles mellom kommunen og Fylkeskommunen. Kommunen betaler en egenandel, en skoleskysstakst pr. elev. Dersom man vil endre på skoleruter og reisetider vil eventuelle forhandlinger om kjøretidspunkt og struktur avtales mot Fylkeskommunen.

Barnehage

Barnehagene i Lesja har som skolene, høy kompetanse på de ansatte. Driftsutgiftene er omtrent på landsgjennomsnittet, men det er en høy andel som får spesialpedagogisk hjelp. Dette er sannsynligvis et eksempel på tidlig innsats, men det betinger at den ekstra innsatsen i barnehagen fører til bedre mestring i småskolen.

Tabellen under viser kostnadene for barnehagene i 2020 når det gjelder bygg. Over kr. 3600.- pr. kvadratmeter ifølge KOSTRA. Til sammen brukte kommunen over kr. 5. mill på å drift og forvaltning av de kommunale barnehagebyggene.

	Utgifter per kvadratmeter bygg (kr)
	2020
	221 Barnehagelokaler og skyss
Energiutgifter	
3432 Lesja	95,0
Utgifter til vedlikeholdsaktiviteter	
3432 Lesja	139,2
Utgifter til renholdsaktiviteter	
3432 Lesja	700,5
Utgifter til driftsaktiviteter	
3432 Lesja	967,4
Utgifter til (fylkes)kommunal eiendomsforvaltning, eide bygg	
3432 Lesja	1 740,4

Skolebyggene

Opplysningene nedenfor er hentet fra vaktmestrene på skolene.

Tilstanden på skolebyggene er gjennomgående god. Lesja skole er fra 1967 men i og med at den er gjennomgående renovert har den høy standard på varme, ventilasjon og funksjonalitet. Sanitæranlegg blir pusset opp nå. Den har idrettshall og kulturbygg, 14 klasserom inkludert spesialrom og den har 5 grupperom. Stort personalrom med plass til 30 personer. Alle lærerne har arbeidsplasser.

Svømmehallen er bygd i 1985, 10x25 meter. Den er dyr i drift, har lekkasjer og er moden for reovering.

Det er til sammen 2,3 årsverk til renhold på Lesja skole.

Blåsenborg skole har 6 klasserom, grupperom, datarom og SFO-avdeling. Skolen er i god stand, men ville tjent på en etterisolering.

Lesjaskog skole er i svært bra stand. Den er bygd i flere etapper, har noe vanlig slitasje, men god kvalitet på ventilasjon og varme. Skolen har til sammen 7 klasserom og flere grupperom med plass til 11 elever. Det er i tillegg gymsal med to garderober, auditorium og kjøkken med klasserom. Ingen store utgifter i vente.

Svømmehallen er i bedre stand enn på Lesja, 6x12 m.

Lesjaskog skole fungerer også som flerbrukshus, den er mye brukt alle dager i uka.

To renholdere i deltidsstillinger. Skolen er lett å holde ren

Strømforbruket er akseptabelt på alle skolene, men det kunne vært gjort investeringer som ville lønt seg på sikt.

Hva sier skolenes ledelse?

I samtalene med skolens ledelse har det i hovedsak dreid seg om tildelingsmodellen, hvordan de driver økonomistyring, deres arbeidssituasjon, hvilket økonomisk handlingsrom de har, sammenhengen mellom kvalitet og ressurser, og hvordan de samhandler seg imellom og med andre kommunale instanser. I tillegg er de også spurt om hvilke muligheter de ser for å bedre den økonomiske situasjonen.

Skolelederne i Lesja er opptatt av å ha forsvarlige og forutsigbare økonomiske rammebetingelser. De siste årene har det vært en utfordring at det har vært for lite tydelig hvilke rammer de har å jobbe etter, det skjer for mange endringer underveis i året og at de kjenner for dårlig til grunnlaget for den økonomiske tildelingen. De mener de har god kontroll på budsjettet, men dersom det skal komme innsparinger må de komme i god tid slik at de kan planlegges over lengre periode. Derfor savnes en mer fast tildelingsmodell og et avklart forhold mellom antall elever, faste utgifter og lønnsutgifter. Uforutsigbarhet fører til utrygghet i organisasjonen.

Det økonomiske handlingsrommet oppleves lite i og med at det meste går til lønn. Når det oppstår ekstraordinære behov for hjelp i sammensatte saker blir dette til en viss grad kompensert. Skoleledelsen er opptatt av å redusere antall elever som får spesialundervisning og heller satse på tilpassa undervisning. Skolene får en pott til dette, og det brukes til å styrke lærertettheten.

Skolene er flinke til å søke om midler fra ulike kilder, det fører til et handlingsrom for å drive utviklingsarbeid og satsinger, og har bidratt til kvalitetsheving.

Ledelsen ved skolene i Lesja er opptatt av kompetanse hos lærerne og satser mye på etterutdanning og intern opplæring. De driver også mye erfaringsdeling og vil at skolene skal være en vi-skole. De er opptatt av utvikling og mener at mangfold er viktig både i lærergruppen og i klasserommet. På grunn av at så mange ansatte tar etter- og videreutdanning er Lesja-skolen godt forberedt på kompetansekravene som kommer i 2025.

De er fornøyde med holdningen til skole i kommunen, politikere som vil satse på skole og foreldre som støtter opp om skolen. Elevene kommer på skolen, de har med matpakke og bøker og de er opptatt av å gjøre det godt. Skole er

viktig i lokalsamfunnet og det er også en del av forklaringen på de gode resultatene. Ledelsen sier de ser sammenhengen mellom god skole og god samfunnsøkonomi, derfor er de opptatt av skolen skal være av høy kvalitet og dermed bidra til at elevene lærer å mestre livene sine.

Samarbeidet med andre instanser oppleves som veldig godt. Skolehelsetjenesten er tett på og hjelper og avlaster lærerne og PP-tjenesten er også tilstedeværende og driver veiledning. Disse tjenestene oppleves som framoverlent og bygger sine aktiviteter på forskning og stortingsmeldinger. Mye av sektorinndelingen og silo-tenkningen er borte, og det er et godt regionalt samarbeid om tjenestene.

Samarbeidet med næringslivet er også bra, de stiller opp og spesielt faget arbeidslivsfag får en høy kvalitet på grunn av dette samarbeidet.

Skolene er jevnt over i bra stand og godt vedlikeholdt, det er også mye arealer slik at elever og lærere har god plass.

Spørsmålet om fire dagers skoleuke for de minste bør diskuteres. Det kompliserer organisering av SFO og det bør også drøftes om hvor bra det er for elevene å ha så lange skoledager. I en framtidsretta skole og i et framtidsretta lokalsamfunn bør dette vurderes. Hva vil være mest attraktivt for foreldre?

Mobile lærerressurser kan fungere dersom de får hele dager på hvert sted, men det vil bli vanskeligere med elevrelasjonene og de daglige møtene med elevene. Profesjonsfelleskapet blir også mer komplisert og det kan være vanskelig å forholde seg til to skoler som driver hvert sitt arbeid. Det er lite attraktivt å lokke med, men kan være en nødløsning for å fylle poster eller kompetansekrav.

Å flytte kretsgrensene vil hjelpe til for å jevne ut forskjellen mellom skolene, og det vil heller ikke føre til store ekstra utgifter når det gjelder skyss. Men man risikerer at det flytter et problem, dersom man må flytte grensen veldig langt for å få en effekt.

Hva sier de ansatte?

Intervjuene med de ansatte ble gjort gjennom tillitsvalgte. De hadde fått spørsmålene på forhånd og dermed hatt mulig for å diskutere dette med de andre ansatte og kunne derfor i høy grad være representative for de ansattes mening. De ble spurt om mye av det samme som ledelsen på skolen, men det var vinklet mer mot hvordan de opplevde hverdagen og hvordan de driver det pedagogiske arbeidet.

De tillitsvalgte uttrykker at de er glade for å arbeide i Lesja, at de er stolt over to gode skoler og gode resultater. De gode resultatene kommer av godt arbeid

over tid, det er en helhetlig satsing i kommunen både når det gjelder støtteapparatet og i overgangene mellom barnehage og skole.

Jevnt over gode rammer rundt skolen, men merker innstrammingene som er kommet. Skolen er viktig i befolkningen og de opplever å ha tillit hos foreldre og at dette har sammenheng med god kvalitet.

Kvaliteten er også god på skolebyggene med spesialrom, bibliotek, gode lærerarbeidsplasser, og det er jevnt over god satsing på ikt. Det er imidlertid en bekymring for hvordan utstyret skal vedlikeholdes og erstattes, de kjenner ikke til noen plan for hvordan det skal gjøres. Leasingavtalen fungerer godt. Har nok utstyr til å gjennomføre fagfornyelsen. Det er nok penger til å kjøpe programvare, men lite til å kjøpe lærebøker. De er slitne og utdaterte.

Å få fast vaktmester er sterkt ønsket.

Lærerne nevner også usikkerheten rundt rammer og budsjett, det er varsler om innsparinger hvert år og stadige osthøvelkutt oppleves som frustrerende. Det fører i tillegg til behov for noe oppgradering av utstyr, man har ikke mulighet for å reparere eller erstatte det som blir slitt.

Mange fasiliteter i nærheten som bibliotek, kulturbygg, natur og et aktivt næringsliv fører til at undervisningen kan bli variert og praksisnær. Det er mulig å gjøre mer med uteområdene, men dette trengs det midler til.

Lærerne og elevene samarbeider godt om læringen og når forholdene er såpass små blir det en vi-holdning der alle elevene og læringsprosessene er et felles ansvar. Men samtidig er lærerne opptatt av at det må være en viss størrelse på elevgruppen, noen klasser er for små slik at det blir få å spille på og man bruker opp hverandre. De små forholdene motvirkes delvis gjennom å lage treårsplaner og at aldersblandingen brukes strukturert både i læringen og i det sosiale miljøet.

Det er god faglig kompetanse hos lærerne og et mangfold blant de ansatte fører til at det sosiale miljøet er godt, både blant ansatte og elever. Samarbeidet med ledelsen fungerer som det skal og korte avstander og gode relasjoner fører til lavterskel for å ta opp problemer.

Profesjonsfelleskapet fungerer godt i dag, men det er en grense for hvor lite det kan bli. Det gjelder også en del praktiske ting som inspeksjon, felles aktiviteter osv. Det kan bli sårbart når man er for få.

Lærerne setter pris på utviklingsarbeidet som drives, det er et langsiktig perspektiv på læringsprosessen, en del av forklaringen på gode læringsresultatene er at man er tydeligere på 10-årsperspektivet. Man jobber mot det endelige målet og undervisvurderingen er rettet mot dette målet. Profesjonsfelleskapet er blitt bedre når det gjelder vi-kultur og delingskultur, i

tillegg er det et godt samarbeid med skolehelsetjeneste og PPT. Lavterskel for å ta kontakt og det har blitt en god dialog, får mye veiledning.

Lærerne er samstemte med ledelsen når det gjelder spørsmålet om mobile lærerressurser. De tenker på kjøretid, relasjonen til elever og kollegaer og hvordan man skal forholde seg til f.eks. fellestiden eller tilsyn i friminutt. Digitale løsninger har man prøvd under Korona og det viser muligheter, men det er ikke optimalt. Få lærere kan tenke seg å jobbe under slike forutsetninger.

Hva sier elevene?

Samtalene med elevene ble gjort med representanter fra elevrådene på skolene og med representanter fra ungdomsrådet. I likhet med de ansatte hadde de fått spørsmålene på forhånd og de var gjennomgående godt forberedt til samtalene. Spørsmålene til elevene dreide seg i hovedsak om hva de synes er god skole, god undervisning og hva som er viktigst for dem i løpet av skoledagen.

Vi var så heldige å møte svært reflekterte og bevisste elever. De var opptatt av god skole og de var svært klare på at de var på skolen for å lære. En god skole definerer de som et sted med høy trivsel og god pedagogikk. De ser sammenhengen mellom læring og trivsel, samtidig som de gir gode råd på hva disse to elementene innebærer.

For å få fram elevenes stemme best mulig og gjengi deres meninger mest mulig autentisk, har vi valgt å beskrive det gjennom direkte sitater.

Spørsmålet her er – hva er god skole for deg?

- En god skole har godt samarbeid mellom elever og mellom lærere og elever. Gruppearbeid er bra, det blir mer diskusjon, vi finner flere svar.
- Man kan også samarbeide på tvers av trinn
- Det er viktig at læreren hører på elevene.
- Lærerne må også følge med og gripe inn når det skjer noe som ikke er bra.
- Aktiv læring er best, praktiske aktiviteter, blir mer fokusert og variasjon skaper motivasjon
- Gruppearbeid må styres, hvis ikke kan det skli ut.
- Gruppene må skifte, kan ikke bare jobbe med de samme hele tiden.
- Liker godt aktivitetsdager som skidager, overnattingsturer, pilkedag osv
- Tysk og arbeidslivsfag er greit som valgfag, men burde hatt et språk til
- Det er lite ukjente vikarer, lærere går inn for hverandre

Hva er en god skole når det gjelder trivsel og vennskap?

- Må ha noen å snakke med i friminuttene, noen å trives sammen med
- Lærerne betyr også noe for trivselen, fint når man kan snakke med lærerne
- Det er en del grupper på skolen, ikke så lett å skape vennskap på tvers
- Lite kontakt mellom elevene på de to skolene, men de møtes en del gjennom fritidsaktiviteter
- Det er lite mobbing, vi er så få at vi må holde sammen
- Når det er få elever må store og små være sammen.

Hvordan er dere fornøyd med skolen når det gjelder utstyr, tekniske hjelpemidler og lignende?

- Bruker mest PC/brett i undervisningen. Forskjell på lærerne hvordan de brukes. Løse oppgaver og finne svar er ikke så motiverende
- En del gode App-er, godt utvalg
- Savner bøker, bedre å lese i bok enn fra skjerm, det er lettere å konsentrere seg i bøker. 6 timer på skjerm på dagtid + 3-4 timer på kveldstid blir for mye.
- Bøkene er for gamle, mange er laget før vi er født.
- Mye bra utstyr i gym, kunst og håndverk. Litt lite vedlikehold.
- Bra i HK, nye ting hele tiden, sjelden man får høre at man ikke har råd til å kjøpe det man ønsker.
- Svømmebassenget er ofte ødelagt, det er synd for vi ville gjerne hatt mer svømming
- En del stoler og pulter er slitne

Hva synes dere om uteområdet?

- God plass, bra utstyr å barneskolen. Viktig med benker. Går mest i fotball. Lite utstyr for ungdomsskolen.
- Bruker penger fra kantina til å kjøpe utstyr.

Hvordan er det i fritiden?

- Mye samarbeid med Dombås om fotball, det fungerer godt. Bruker også svømmebassenget mye.
- Savner muligheten for håndball og kampsport

Hvordan er det å være ung i Lesja?

- De fleste synes det er greit, men det er litt mer å gjøre på Dombås
- Det er nok å gjøre dersom man tar litt initiativ selv

Er det noe annet dere ville blitt spurt om?

- Bussforbindelsene er for dårlige, burde vært flere avganger. Det går med mye tid.

Fra Ungdomsrådet:

Ungdomsrådet rapporterer om at skolene fungerer godt, det blir gode læringsprosesser når man har aktive lærere og elever. Når det er god klasseledelse og undervisningen blir forståelig blir man også motivert for å gå på skolen. Størrelsen på klassen er ikke avgjørende for om det er gode resultater eller godt miljø.

Politikerne er viktige, de er flinke til å lytte til ungdommene, og det er bra med lovfesta rett til lærlingeplass. Det gjøre det tryggere å velge yrkesfag.

Ungdommene er engasjert rundt eget miljø, de har framtidstro og synes det er en god bygd med godt miljø der alle kjenner alle.

For å bli værende i bygda er det viktig å legge til rette for at de som tar yrkesutdanning får en jobb. Det er status å velge yrkesfag og da er det lurt å satse på de som vil bli værende. Satse på de man har og ikke ha så mye fokus på de man ikke kan få. Statusen til yrkesfag er også med på å redusere utenforskap.

Ungdata-undersøkelsen viser at ungdommene har det bra i Lesja.

Oppsummert kan man si at elevene er svært opptatt av undervisningen og læringen og at timene skal være interessante og motiverende. De har også høy innsikt i hvordan de selv lærer best, og at å samarbeide om læringen er lurt. De er rimelig fornøyde med inventaret og inneklima på skolene, og de har heller ikke så store krav til stoler, pulter og undervisningsutstyr. Men de ville gjerne hatt flere og oppdaterte lærebøker, og de synes måten Ipad blir brukt på er for lite kreative til tider. Dette henger nok litt sammen med lærernes uttalelse om at de gjerne ville hatt tilgang på mer programvare. Uteområdene er det de er misfornøyde med, det er få lekeapparater og for den som ikke er glad i ballspport kan det bli lite å finne på. Elevmiljøet ser ut til å være gjennomgående godt, det er lite mobbing og det er gode relasjoner til lærerne. Noen elever på de minste skolene sa imidlertid at det var få venner å velge mellom, men alle hadde en venn.

Hva sier foreldrene?

Foreldrene var representert gjennom FAU og de fikk mange av de samme spørsmålene som de andre gruppene. Det er litt forskjell på meningene på de to skolene, men holdningen til skole og hva som er kriteriene for god skole er sammenfallende.

Foreldrene er opptatt av kvalitet i skolen, en god skole som setter elevene i sentrum er viktig for å bo i Lesja. Det må være et trygt og godt læringsmiljø, og det må være godt samarbeid mellom skole og hjem og skolen må ha fokus på mestring. Foreldrene er engasjert i skolen, og det er viktig at de bryr seg om både egne og andres barn. Skolen må jobbe for å utligne forskjellen mellom klasser, alle skal være heldige med læreren og få like muligheter. Satsingen på IKT må fortsette og kompetansen må heves til samme nivå i alle klasser.

Små skoler og høy lærertetthet har den fordelen at lærerne kan følge opp alle elevene og det fører til mindre spesialundervisning.

Foreldrene er litt delt når det gjelder hva som er riktig størrelse på skolen, foreldrene på Lesjaskog mener at dagens størrelse på skolen går greit, man må bare samhandle på mer på tvers av alder og arbeide ut ifra de forutsetningene man har. Kvalitet er viktigere enn kvantitet når det gjelder valg av venner, og at alle kan være en stor gjeng. Foreldrene på Lesja skole har en tydeligere mening om når en skole og elevmiljøet blir for lite.

Skolen må kobles mot nærmiljøet og de ressursene som finnes der. Det er mange gode eksempler på at det fungerer godt i dag. Lokalsamfunnet støtter opp om skolen og bidrar på flere områder.

Tidlig innsats må prioriteres, det gjelder både det faglige og det sosiale. Når det er såpass små miljø må man være ekstra oppmerksom på om det er noen som faller utenfor. Det er spesielt sårbart for de som ikke er med i de organiserte aktivitetene.

En god oppvekst setter spor, dersom ungdommene skal flytte tilbake må de ha jobb og de må ha opplevd en skolegang og oppvekst som de vil at egne barn skal vokse opp i.

Foreldrene opplever også at økonomien er blitt trangere, spesielt når det gjelder utstyr, fornying og vedlikehold. Men ungene har det de trenger, og en del blir fikset fort. Skolelokalene oppleves som gode, både når det gjelder kvalitet, luft og temperatur. Svømmebassengene er et problem, hvem skal betale oppussing av disse?

Når det gjelder spørsmålet om skolekretsgrenser så må man spørre de det gjelder. Det kan være en løsning for å utjevne forskjeller på skolestørrelse, men man må flytte grensen ganske langt mot Lesja skole for at det skal gi noen virkning.

Satsingen på Bjorli bør være et viktig argument i framtidig debatt. Når det investeres så mye på å bygge opp området bør man ha med i planene at dersom det skal bo flere mennesker der må de også ha en overkommelig avstand til skole.

Foreldrene på begge skolene er opptatt av å lande skoledebatten, usikkerheten skaper splid. Men det må bli mer initiativ til å få folk til å flytte til bygda. Man ser at en del av innvandrerne som har kommet de siste årene er gode ressurser, men samtidig har Lesjasamfunnet et forbedringspotensiale til å være åpne og ta imot nye folk.

4. Nye lovkrav og andre endringer som vil påvirke skoleeiers videre planlegging

Kompetansekrav for undervisningspersonale

I 2017 ble kravet om at ansatte som skal undervise må ha relevant kompetanse i de fagene de skal undervise i, forsterket. Kravet er konkretisert i §§ 14-2 og 14-3 i forskrift til opplæringsloven. For å undervise i norsk, samisk, norsk tegnspråk, matematikk eller engelsk på barnetrinnet kreves det at vedkommende har minst 30 studiepoeng som er relevante for faget.

For å undervise i norsk, samisk, norsk tegnspråk, matematikk eller engelsk på ungdomstrinnet kreves det at vedkommende har minst 60 studiepoeng som er relevante for faget. For å undervise i andre fag på ungdomstrinnet kreves det minst 30 studiepoeng som er relevante for faget. Dette gjelder imidlertid ikke for valgfagene, utdanningsvalg og arbeidslivsfag.

Kommunen som skoleeier har fram til 1. august 2025 mulighet til å gi dispensasjon fra kravet for ansatte som har fullført allmennlærerutdanning og de som før 1. januar 2014 oppfylte kravene for ansettelse i undervisningsstilling. Konsekvensen av dette er at fra 2025 må alle skoler ha godkjent kompetanse i alle fag det skal undervises i. For små skoler vil det føre til en utfordring å få denne kabalen til å gå opp, og kommuner som har drevet

kompetansekartlegging ser at skoler med under 10 årsverk vil få problemer med å fylle de formelle kravene.

Fra høsten 2017 ble grunnskolelærerutdanningen en femårig masterutdanning. Den ene utdanningen retter seg mot trinn 1-7 i skolen med vekt på begynneropplæring, mens den andre retter seg mot trinn 5-10. Studenter i grunnskolelærerutdanningen, GLU 1-7, vil normalt ha tre til fire undervisningsfag. Alle studenter må ha minst 30 studiepoeng i norsk og matematikk. Studenter i GLU 5-10 vil normalt ha to til tre undervisningsfag, og studentene må ha minst 60 studiepoeng i undervisningsfag I og II. Undervisningsfag III er normalt på 30 studiepoeng.

Med dette kan vi si at allmennlærerens tid er forbi. Studentene vil i framtiden uteksamineres med masterfordypning i enten begynneropplæring, et undervisningsfag eller i pedagogikk/spesialpedagogikk.

Lærernormen

Fra og med skoleåret 2019-20 ble normen for lærertetthet i ordinær undervisning (gruppestørrelse 2) innført. Det framgår av vedtaket i Stortinget at lærertetthetsnormen skal være på skolenivå. «Gruppestørrelse 2» er en indikator som viser antall elever per lærer i ordinær undervisning, hvor ressurser til spesialundervisning og undervisning i særskilt norsk ikke regnes med. Fra høsten 2019 skal gruppestørrelse 2 være 15 elever på 1 – 4. trinn og 20 på 5. – 7. trinn og 8. – 10. trinn.

PPT sin nåværende og framtidige rolle

I tillegg til å utarbeide sakkyndige vurderinger, skal PPT hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å legge opplæringen bedre til rette for elever med særlige behov.

I forslaget til ny opplæringslov foreslås en utvidelse av PPTs mandat.

Lovutvalget foreslår at *universell opplæring*, *forsterket innsats* og *individuell tilrettelagt opplæring* innføres som nye betegnelser og bestemmelser i loven.

Kravet om universell opplæring erstatter dagens krav om tilpasset opplæring.

Forsterket innsats erstatter dagens krav om intensiv opplæring, men utvides til å gjelde all opplæring og alle trinn. Retten til individuelt tilrettelagt opplæring viderefører dagens rett til spesialundervisning, men deles opp i tre rettigheter.

Utvalget foreslår som del av dette en utvidelse av mandatet til PPT, slik at tjenestens arbeid ikke bare skal rette seg mot den enkelte med «særlige behov», men i større grad også mot å hjelpe skolene i den universelle opplæringen.

PPT-ansattes kompetanse og utenfrablukk kan utgjøre et viktig supplement til skoleansattes kompetanse, noe som kan komme alle elever til gode.

I Lesja er det et interkommunalt samarbeid om PPT og i intervjuene kom det fram at skolene er godt fornøyde med hvordan samarbeidet fungerer og hvordan PPT praktiserer sitt arbeid. De er tett på skolene og en forholdsvis stor del av ressursene brukes til veiledning og kompetansespredning. Dette er helt i tråd med intensjonene i Stortingsmelding 6 og den praksisen som er innarbeidet viser også at dette gir resultater og er med og bidrar til gode skolerresultater og høy gjennomføringsgrad på videregående skole.

Opplæringsloven § 15 – 8, samarbeid med kommunale tjenester

Skolene er pålagt å samarbeide med relevante kommunale tjenester om vurdering og oppfølging av barn og unge med helsemessige, personlige, sosiale eller emosjonelle vansker. På samme måte som PPT kan helsesykepleiere, barneverntjeneste, kommunepsykolog, psykisk helse og rus, legetjeneste og fysio- og ergoterapitjeneste bidra både på individ- og systemnivå med komplementær kompetanse til skolens egen. Stortingsmelding 6 gir tydelige signaler på at samarbeidet mellom kommunale tjenester må bli bedre, kompetansen skal komme nærmere elevene og for å lykkes med tidlig innsats kan det være nødvendig å endre både arbeidsformer og strukturer. Lesja kommune arbeider i dag i høy grad etter disse prinsippene.

5. Kostnadsdrivere i skolen

Den største utgiftsposten i skolen er som tidligere nevnt lønnsutgifter. Lønn til lærere, assistenter, ledelse og eventuelle merkantile stillinger. Hvor mange lærere en skole må ha blir definert av lærernormen, fra 2019 er denne normen blitt en lov og den sier at det skal være minst en lærer pr. 15 elever på småskolen og det skal være minst en lærer pr. 20 elever på mellomtrinnet og i ungdomsskolen. Dette gjelder for alle timer gjennom uken, men eventuell spesialundervisning kommer i tillegg. Dersom man skal tenke optimal økonomisk skoledrift vil det være en skole hvor en kan dele opp elevene i 15 – grupper på småskolen og i 20- grupper på de større trinnene. I fådelte skoler gjelder de samme tallene, dersom det for eksempel er 15 elever til sammen på første og andre trinn, teller de som en gruppe.

En gruppe i barneskolen koster ca. 1.1 mill. kroner pr. år (inkludert sosiale utgifter), mens en gruppe i ungdomsskolen koster rundt 1.4 mill. kroner. Denne forskjellen skyldes at elevene har flere timer i ungdomsskolen mens lærerne underviser i færre timer enn i barneskolen. Lønnen for lærerne er uavhengig av skoleslag, men kostnadene pr. time blir av dette høyere i ungdomsskolen. En undervisningstime koster fra 30 til 40 tusen kroner for et år, avhengig om det

er i barneskolen eller ungdomsskolen og lønnsnivået til læreren. En time spesialundervisning koster det samme som en time for en klasse.

Mange på ungdomsskolen savnet flere valgfag, å opprette et nytt to-timers valgfag vil da koste mellom 60 og 70 tusen kroner.

Antall grupper som må opprettes er en viktig faktor når inntektene reduseres. Som nevnt i kapittel 1 viser prognosene at statens tilskudd til undervisning vil reduseres med rundt 9 %. Da vil det være vanskelig å finansiere den samme strukturen man har i dag ved at man har en klasse pr. trinn på de små skolene.

Ressurser til ledelse og administrasjon bestemmes av den enkelte kommune/skole men lovkravet er at skolen skal ha en rektor med pedagogisk utdanning. Det er ikke noe krav om stillingsstørrelsen til rektor, og i Løten er det den enkelte skole økonomi som styrer hvor mye ressurser de kan bruke til ledelse og administrasjon.

Driftsutgiftene er delt i to kategorier, det ene er utgifter til drift av skolen, det vil si undervisningsmateriell som bøker, datamaskiner, formingsmateriell, mat til heimkunnskap, inventar, ekskursjoner, velferdstiltak, kontorrekvisita osv. Dette går av skolens budsjett. Den andre kategorien er drift og vedlikehold av bygninger, brøyting, strøing, forsikring osv., dette går på budsjettet til teknisk avdeling.

Når man går gjennom budsjettene skolene i Lesja ser man at man er på et snitt med andre kommuner på de fleste steder. De fleste midlene er bundet opp i lønn, men samtidig har man et visst handlingsrom til innkjøp og vedlikehold.

6. Kretsgrenseendringer og strukturendringer

Kretsgrenseendringer er noe kommunestyret har bedt om å få en vurdering av. I denne sammenhengen har KS-K sett dette opp mot to forhold, det ene er eventuelle økonomiske innsparinger, det andre er konsekvenser for elever og undervisning.

Som tidligere nevnt i kapittel 6 er lærernormen den mest førende parameteren for skolens utgifter. Lærernormen gir et forholdsvis lite handlingsrom i og med at den er såpass detaljert. Den teoretisk optimale modellen for å drive skole billig er dersom elevene kan dels opp i 15 – grupper på småskolen og 20 – grupper på mellomtrinnet og ungdomsskolen. For små skoler med maks 7 elever pr trinn i småskolen er det en mulighet å slå sammen trinn og organisere seg i en fådelt skole i og med at summen på to trinn ikke kan overstige 15 elever. For mellomtrinnet vil det være maks 10 elever på trinnet som er grensen for at det vil være noe økonomisk å hente på fådeling.

I andre sammenhenger kan det være mulighet å flytte elever mellom skoler for å fylle gruppetallene på 15 og 20. Problemet er imidlertid at elevtallet varierer fra år til år på de enkelte skolene, så dersom man vil jobbe etter et prinsipp om optimal gruppeinndeling må man justere grensene hvert år for å få et merkbart utbytte. Nå er skolekretser regnet som en lokal forskrift og da må de i så fall opp til behandling i kommunestyret hvert år.

Når det gjelder Lesja kommune så er skolene plassert i hver sin ende av kommunen og kretsgrensen ligger mellom skolene. KS-K har vurdert muligheten for å flytte grensene for å få en jevnere fordeling av elevtallet mellom de to skolene. Problemet er imidlertid at det bor forholdsvis få elever i det området som er aktuelt for å flytte grensene. Derfor må man flytte grensen nesten bort til Lesja skule for å et bidrag som hjelper. Det vil ikke føre til noen bedre ressursutnyttelse enn i dag og det vil i realiteten bare flytte et problem, da er det nye elever som vil få lengre reisevei.

I og med at lærernormen er så førende for hvordan ressursene skal brukes i skolen vil ikke kretsgrenseendringer for Lesja sin del utløse noen økonomisk gevinst siden elevgrunlaget er så lite. Det vil kunne spares litt ved at flere trinn slås sammen, også på Lesja skule, noe som sjelden er en ønsket løsning. Men det som kan være gevinsten vil være at det sosiale miljøet vil bli mer robust på Lesjaskog skule dersom elever flyttes over dit.

Konkret kan man se på elevtallet på hver enkelt skole og se hvor mange elever som må flyttes før man kan få en reduksjon i antall grupper som må etableres. Slik fødselstallene og prognosene viser, er det mulig å flytte halvparten av elevene fra Lesja til Lesjaskog, da kan man få en fådelt skole med å slå sammen to og to trinn, på begge skolene. Men i og med at elevtallet varierer så mye fra år til år internt på den enkelte skole vil det være usikkert om dette gir noen økonomisk gevinst på sikt.

For barn og familier er ikke «flytende kretsgrenser» noe god løsning, det vil føre til mye usikkerhet og uro. Det vil i tillegg gå med mye ressurser til organisering og planlegging av en slik ordning.

Dersom man vil gjøre noe med strukturen som kan gi en mer framtidig bærekraftig økonomi for Lesjaskolen er det to løsninger som vil gi bedre økonomisk gevinst. Det ene er å lage en modell som flere kommuner har valgt å kalle oppvekstsenter. Det vil si at man har slått sammen barnehage og småskole og plassert de i et felles bygg med felles ledelse. Da vil man spare en del utgifter på drift når barna samles i samme bygning, og det vil også kunne spares en del ressurser på ledelse. Faglig sett kan man argumentere for at sammenhengen mellom skole og barnehage blir bedre, og man opprettholder et fagmiljø som er stort nok til at det er interessant å arbeide der.

Når det gjelder kapasitet i skolene så er det det plass til å samle alle elevene på mellomtrinnet og ungdomstrinnet på en skole. Dette er også en økonomisk

modell når det gjelder ressursutnyttelse, da vil det være en gruppe pr, trinn for mellom- og ungdomstrinnet.

Det andre alternativet er skolesammenslåing. Med framtidsbildet og den økonomiske situasjonen som er beskrevet i rapporten er det en løsning som er skissert fra flere ledere og ansatte i kommunen, og det vil også være den mest bærekraftige løsningen. Å flytte Blåsenborg til Lesja skole er det enkleste grepet, det vil gi en innsparing på rundt 4 mill. pr. år, da er det spesielt drift av bygget man sparer mest ressurser på. Å slå sammen ungdomsskolene vil gi en innsparing på rundt 3 mill pr. år, grunnen til dette er at elevene på Lesjaskog kan gå inn i eksisterende klasser uten at det utløser flere lærertimer. På sikt er det mulig å samle alle elevene i kommunen på Lesja skole.

Ved et slikt grep vil man møte en del diskusjoner på hva som er farlig skolevei og hva som er for lang skolevei. Transportøkonomisk institutt (TØI) publiserte i 2018 en rapport med analyse av trafikkulykker på skoleveien for perioden 2007 til 2016. Den viser at antall hardt skadde og drepte heldigvis har gått sterkt nedover i perioden, fra 331 ulykker i 2007 til 94 ulykker i 2016. Men fremdeles er det alt for mange som blir hardt skadet eller drept på skoleveien. De fleste er syklister, fotgjengere eller passasjerer i personbil. Kun ett barn har mistet livet som passasjer i buss i perioden. Rapporten viser at de fleste ulykkene foregår i spredtbygd strøk (69 %) på riks- eller fylkesvei.

En ulempe ved at flere må ta buss til skolen er at man går glipp av den helsemessige gevinsten ved å sykle eller gå. Men det er i dag allerede så stor andel av elevene i Lesja som tar buss at forskjellen vil være forholdsvis liten.

Fylkeskommunen opererte tidligere med konkrete tidsrammer for akseptabel reisetid for ulike aldersgrupper. I gjeldende retningslinjer for skoleskyss er disse tatt bort og erstattet med beskrivelsen «reisetid er ikke fastsatt, men vil vurderes individuelt etter praktiserte normer. Samlet reisetid vil være sum av beregnet gangtid, reisetid og ventetid. Ved organisering av skyss for 1.- 4. trinn er det viktig at reisetiden blir så kort som mulig.» I dag er det 75 % av elevene ved Lesjaskog skule som har skoleskyss, og det er 80 % av elevene på Lesja skule som får skyss. Det er mulig å organisere det innenfor en forsvarlig reisetid, men utgiftene til skoleskyss vil bli noe større.

Hva sier forskningen om små og store skoler og konsekvenser av sammenslåinger

Dette kapittelet er en generell beskrivelse av forskning og historikk rundt ulike problemstillinger ved skolestruktur, og som kan være til nytte i den framtidige diskusjonen om hvordan skolen i Lesja skal organiseres. Skolestruktur og skolenedleggelse har for tiden høy oppmerksomhet i media og i den politiske

debatten. Det er gjort en del forskning på tematikken, men det er vanskelig å finne entydige svar som kan føre til tydelige anbefalinger. Bestillingen for denne rapporten var ikke å vurdere skolestruktur, men belyse ulike problemstillinger rundt skole og lokalsamfunn.

Debatten om skolestørrelse i Norge har stort sett handlet om at skolene ikke må være for små. I andre, mer folkerike og tettbygde land, handler diskusjonen gjerne om at skolene og klassene ikke må være for store. Opplæringslovens § 9-5 andre ledd lød slik: «Til vanleg bør det ikkje skipast grunnskolar med meir enn 450 elevar.» Stortinget vedtok å fjerne denne bestemmelsen i juni 2016. Hovedårsaken var knyttet til at økonomisk og juridisk rammestyring skal være hovedprinsippet for den statlige styringen, med lokalt handlingsrom som siktemål. Den anbefalte maksimumsgrensen hadde betydning for kommunenes vurdering og valg av skolestruktur, i mange tilfeller som en motvekt til rene økonomiske vurderinger.

Bak § 9-5 lå det faglige vurderinger basert på norsk kontekst. Begrunnelsen for å gi en slik anbefaling er antagelsen om at for store skoler gir dårligere rammebetingelser for læring enn mindre skoler. Ulempene ved en stor skole er mindre oversikt og dermed usikkerhet for de minste elevene, som igjen kan føre til redusert trygghet og mindre trivsel. Som vist i kapittel 3.2 foreligger det imidlertid ikke entydige empiriske funn som styrker hypoteser om sammenheng mellom størrelse og kvalitet. Forskerne er ikke enige om hva som kan være en ideell skolestørrelse.

I Debbie Meiers (1995) mye omtalte studie av Central Park East-skolen i East Harlem konkluderer hun med at selve nøkkelen til suksess for skoler er at de ikke blir for store¹. Ideelt skulle barneskoler ha maksimum 300 elever og ungdomsskoler maksimum 400 elever. I sin analyse gir Meier seks begrunnelser for en liten skolestørrelse, der blant annet nærhet mellom elever og lærere, samt mellom lærere og mellom elever er vesentlig.

Det er grenser for hvor stor en skole kan og bør være, for at skolens ledelse skal ha rom for pedagogisk ledelse og kunne «halde seg fortruleg med den daglege verksemda i skolene og arbeide for å utvikle verksemda», jf. opplæringsloven § 9-1. Blir skolen for stor, kan ledelsens rolle reduseres til ren administrasjon. Samtidig må skolen være stor nok til at ledelsesressursen understøtter behovet for kollektive utviklingsprosesser. Forskning innenfor skoleutvikling er meget klar når det kommer til behov for velfungerende og systematisk pedagogisk ledelse for å oppnå skoleutvikling og lærende organisasjoner (Hargreaves & Fink, 2008; Fullan, 2007; Louis, 2010). Ved større skoler vil det være mer ressurser til skoleledelse og det kan være grunn til å tro at også ledelsen i større grad vil kunne følge opp og spesialisere seg innenfor mer avgrensede ansvarsområder.

Skoleutvikling henger også sammen med behovet for en viss stabilitet blant fagpersonalet. Senter for økonomisk forskning (SØF) v/ Falch og Strøm

---

¹ https://deborahmeier.files.wordpress.com/2012/02/1995_smallschools.pdf

publiserte i 2005 en artikkel om fordeling av lærerressurser mellom norske grunnskoler. I artikkelen beskrives at sluttensannsynlighet blant fagpersonalet er på sitt laveste når antall elever er rundt 400. Både skoler over og under denne størrelsen har høyere turnover, men sluttetilbøyeligheten er klart størst ved skoler med færre enn 50 elever. Artikkelen konkluderer derfor med at de små skolene framstår som mindre attraktive for lærerne.

Det foreligger lite forskning på de faktiske samfunnsmessige konsekvensene av endringer i skolestrukturen, både i distrikts-Norge og sentrale deler av landet. Vi omtaler i dette kapitlet det vi vurderer å være gjennomgående trekk ved det materialet som foreligger, og tar utgangspunkt i to utredninger der aktørene har gjort litteraturgjennomgang av nasjonal og internasjonal forskning.

Vurderingene om nedlegging av skoler gjøres ifølge K.J.Solstad (2009) ut fra to hovedgrunner; økonomi (det er dyrere å drifte små enn større skoler) og sviktende elevtall. Slike vurderinger fører ofte med seg en lokal mobilisering. Ifølge Solstads studie tar mobiliseringen hensyn til skolens viktige rolle for hele lokalsamfunnet, i tillegg til at foreldre og bygdefolk ser på den lokale skolen som et trygt og godt læringsmiljø for elevene. En frykter negative konsekvenser for lokalsamfunnet dersom skolen legges ned, eksempelvis i form av mangel på rekruttering av unge familier, motsetninger mellom ulike konkurrerende steder, og sosiale og helsemessige aspekter ved lang skolevei.

Norsk senter for bygdeforskning v/ Villa foretok i 2015 en litteraturgjennomgang på forskning og evaluering om skolesentralisering/-strukturendring, med spesielt fokus på konsekvenser for lokalsamfunnene. Gjennomgangen viser blant annet til forskning fra Nordlandsforskning (Solstad 2006) og Høgskulen i Volda (Kvalsund 2004), som finner at «små skoler er viktige sosiale arenaer i mindre bygdesamfunn og kan skape læringsaktiviteter som er godt forankret i lokalbefolkningen og lokal kultur og miljø. Dette er viktige forhold dersom distriktpolitiske målsetninger om levende bygder og levedyktige lokalsamfunn i distriktene skal opprettholdes.» Villa omtaler dette videre i et oppsummerende punkt: «Ved nedleggelse berøres flere enn elevene og deres undervisningsplass. Skolen er en ressurs for lokalsamfunnet/bygda; et minnesmerke, relatert til historie, styrker plassfølelsen, skolen er influert av lokal kultur og aktiviteter i bygda. Skolen er mer enn en plass for undervisning, en informasjonskanal for hvordan familiene har det og hva som skjer i bygden, lokale for aktiviteter utenom skoletid, en plass for sosiale nettverk og sosialisering i nærområdet.» Det vises i Villas litteraturgjennomgang også til Telemarksforsknings skolestrukturutredning i Stange kommune (Lie m.fl. 2014). Der vurderes konsekvenser av endret skolestruktur, blant annet bosetning og attraktivitet. Utredningen finner ikke støtte i forskningslitteraturen for at bygda «dør» dersom skolen legges ned. Det er imidlertid vanskelig å si hva som påvirker lokalsamfunnet og tilflytting på lang sikt. «Dersom befolkningen tynnes ytterligere ut etter skolenedleggelse, er det vanskelig å påvise at det skyldes nedleggelsen eller om det er et resultat av en utvikling som ville skjedd

uansett». Det vises til undersøkelser som sier at i bygder der skolen blir lagt ned og det er lang vei til skolen stagnerer gjerne befolkningsutviklingen. I slike bygder er det gjerne utflytting, lite tilflytting og på sikt forgubbing og uttynning. Men det understrekes at en slik utvikling sjelden skyldes skolenedleggelsen, men heller forhold knyttet til arbeidsmarkedet, næringsutvikling og befolknings sammensetning. Når skolenedleggelse kommer på toppen, forsterker det en allerede påbegynt nedgang i befolkningen.

Østlandsforskning v/ Alnes og Lauritzen utarbeidet i 2015 et notat for Lillehammer kommune i forbindelse med utredning av barnehage- og skolestruktur i kommunen. I notatet er samfunnsmessige konsekvenser ved endringer i barnehage- og skolestruktur viet et eget kapittel, basert på gjennomgang av tilgjengelig forskning på området. Oppsummert beskrives at «det er en redsel for at tilhørigheten og fellesskapsfølelsen, at den kollektive sosiale kapitalen i et nærmiljø og lokalsamfunn skal forsvinne, som preger motargumentene mot endringer av skolestrukturen hvor nedleggelse av skoler kan være et alternativ. Hvor store konsekvenser en eventuell endring av skolestrukturen får, avhenger av flere forhold som hvordan skolen samhandler med lokalsamfunnet og hvor «robust» lokalsamfunnet og nærmiljøet i utgangspunktet er, og hvorvidt sosiale og kulturelle aktiviteter vil fortsette som før (Hagen et al, 2010).» Det poengteres at konsekvenser av skolenedleggelse må vurderes i sammenheng med andre prosesser og forhold i arbeidsmarkedet, næringsstrukturen og befolknings sammensetningen. Spesielt betyr arbeidsmarkedet mye for bosetting og flytting.

Tilsvarende Norsk senter for bygdeforskning litteraturgjennomgang konkluderes det med at skolenedleggelse ikke automatisk medfører avgjørende negative konsekvenser for lokalsamfunnet. Kort sagt, «det kommer an på». Blant annet handler dette om at den rollen skolen har i lokalsamfunnet vil være avgjørende for de samfunnsmessige konsekvensene av en eventuell endring i skolestrukturen.

Østlandsforskning skriver i sin oppsummering at mye av stedsidentiteten i et lokalsamfunn kan opprettholdes gjennom en videreføring av aktiviteter i og rundt den tidligere skolens lokaler, for eksempel som barnehage, klubbhus, grendehus, og også private skoler. Selv om skolen brukes til nye formål kan aktiviteter som 17. mai-feiringer og ulike arrangementer fortsette for å opprettholde nærmiljøet og lokalsamfunnet som en viktig kilde til innbyggernes sosiale kapital. I mange tilfeller vil dette avhenge av frivillig initiativ. I beste fall kan dermed en skolenedleggelse bidra til mobilisering i grenda, og faktisk danne grunnlag for økt engasjement, og slik styrke den lokalt forankrede ansvarsfølelsen.

7. Folkehelseperspektivet

Folkehelsebarometeret og oppvekstbarometeret for Lesja viser at de unge har god psykisk helse, noe som står litt i kontrast til det bildet man ser mye av i

resten av Norge. God psykisk helse har stor sammenheng med livsmestring og det er tydelig at gode oppvekstmiljø og skoler som skaper mestringsopplevelser vil være avgjørende faktorer for å bidra til god helse. Derfor vil det også i dette perspektivet være lurt av kommunen å satse videre på høy kvalitet i skolen og fortsette den gode tverrfaglige samhandlingen.

Imidlertid ser man at det er en tendens til overvekt blant unge og det skyldes i hovedsak inaktivitet. Langtidsvirkningene av overvekt i ung alder er ikke av de beste, og det vil være en god investering å forebygge dette. Det er som tidligere nevnt en høy andel elever som får skoleskyss, det er en situasjon det er vanskelig å endre på unntatt å oppfordre til å sykle eller gå til skolen. En kretsgrenseendring vil heller ikke endre dette bildet vesentlig i og med at elevene allerede får skoleskyss.

Men det er en ganske stor del av de unge som ikke er med på organiserte aktiviteter og bruker mye av fritiden sin foran dataskjermen. Å finne aktiviteter og tilbud for disse ungdommene kan bidra til å minske problemet med overvekt. En måte å gjøre det på er å legge aktiviteter i forlengelse av skoledagen, slik at det blir enklere for flere å delta, og det blir mindre kjøring og logistikk for foreldre på kveldstid.

Det er imidlertid høy trivsel og lite mobbing på skolen og resultatet på 10. trinn er godt. Frafallet på videregående er så lite at det ikke er registrert. Det samme gjelder mobbing på 7. trinn, der er det også svært få som oppgir at de blir mobbet.

Forklaring til tabellen under, oppvekstbarometeret:

Signifikant over snittet i landet

Signifikant under snittet i landet

Ikke signifikant over eller under snittet

Rød strek: Landsgjennomsnitt

Snitt for fylket

Tema	Indikator (klikkbare indikatornavn)	Kommune	Fylke	Norge	Enhet (*)	Oppvekstbarometer for Lesja
Befolkning	1 Andel barn, 0-17 år	20,7	18,4	20,6	prosent	
	2 Innvand. og norskf. med innv. foreldre	10,7	15,1	19,5	prosent	
Levekår	3 Vedvarende lavinntekt (hush.), 0-17 år	12	13	12	prosent	
	4 Bor trangt, 0-17 år	-	14	19	prosent	
	5 Barn av enslige forsørgere	10,4	16,2	14,8	prosent	
	6 Ikke i arbeid eller utdanning, 16-25 år	-	11,7	11,5	prosent (a,k)	
	7 Barn med barnevernstiltak, 0-17 år	5,5	4,9	4,2	prosent	
Barnehage og skole	8 Bemanning i barnehage, oppfylt	100	83	67	prosent	
	9 Laveste mestringsnivå i lesing, 5. tr.	35	24	23	prosent (k)	
	10 Laveste mestringsnivå i regning, 5. tr.	24	24	23	prosent (k)	
	11 Trives på skolen, 7. trinn	95	89	88	prosent (k)	
	12 Mobbes på skolen, 7. trinn	-	6,3	5,9	prosent (k)	
	13 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng	44,3	42,0	42,3	poeng (k)	
	14 Gjennomføring i vdg. opplæring	-	76	77	prosent (k)	
Fritid og nærmiljø	15 Fornøyd med lokalmiljøet, 2017-20	**	70	68	prosent (a,k)	
	16 Med i fritidsorganisasjon, 2017-20	**	63	64	prosent (a,k)	
	17 Trygt i nærmiljøet, 2017-20	**	88	85	prosent (a,k)	
	18 Ensomhet, 2017-20	**	21	22	prosent (a,k)	
	19 Skjermtid over 4 timer, 2017-20	**	40	37	prosent (a,k)	
	20 Kan svømme, 17 år	-	90	88	prosent (k)	
Helse og helseatferd	21 Fornøyd med helse, 2017-20	**	72	70	prosent (a,k)	
	22 Depressive symptomer, 2017-20	**	13	15	prosent (a,k)	
	23 Psykiske sympt./lidelser, 15-24 år	96	166	163	per 1000 (a,k)	
	24 Søvnproblemer, 2017-20	**	24	28	prosent (a,k)	
	25 Trener sjeldnere enn ukentlig, 17 år	35	27	27	prosent (k)	
	26 Overvekt og fedme, 17 år	23	26	22	prosent (k)	
	27 Reseptfrie smertest. ukentlig, 2017-20	**	18	17	prosent (a,k)	
	28 Alkohol, har vært beruset, 2017-20	**	14	13	prosent (a,k)	
	29 Har brukt cannabis, 2017-20	**	2,3	3,9	prosent (a,k)	
	30 Vaksinasjonsdekning, meslinger, 9 år	-	96,8	96,9	prosent	

8. Oppsummering og anbefalinger fra KS-Konsulent

Den generelle inntrykket av skolene i Lesja er at de drives svært godt og at de gir et godt bidrag til livsmestringsoppdraget. Skolene har pr. i dag en økonomi som er god nok til å drive i henhold til lover og andre forventninger, og ansatte elever og foreldre rapporterer om gjennomgående høy trivsel og at de er fornøyde med forholdene. Lesjaskog skole har også løst utfordringer med fådelt skole på en god måte og de har metoder og praksis for å utligne problemene med små klassemiljø ved å se på elevgruppen som helhet for å bygge mulighet for flere elever og relasjoner for elevene.

Skoleresultatene har over tid vært i Norgestoppen og det skyldes en kombinasjon av kompetente lærere, et godt fungerende støtteapparat og foreldre som støtter opp om skolen. I Lesja er det en gjennomgående holdning på at skole er viktig og det fører til svært høy gjennomføring på videregående skole og videre til mindre utenforskap i den voksne befolkningen. Dette er en del av totalregnskapet som kommunen skal forholde seg til og derfor bør også framtidige avgjørelser ta hensyn til denne sammenhengen.

Det er i dag god kontroll på økonomien i kommunen kvaliteten på skolebyggene er stort sett god, med unntak av svømmebasseng er det ingen påkrevde investeringer som står for tur.

Imidlertid er det flere forhold som må vurderes i framtidig utvikling av kommunen. Det er en bygningsmasse som er uforholdsmessig stor når man ser på de framtidige prognosene for elevtall. Når man går 5 – 10 år fram i tid vil de fleste trinn ligge på et snitt på 18 elever for hele kommunen, og det er det som blir utgangspunktet for rammefinansiering for skolen. Mot 2030 vil tilskuddet gradvis reduseres og da er det 8 mill mindre pr. år enn det er i dag.

Dersom man beholder dagens struktur vil utgifter til bygg når det gjelder oppvarming, renhold og vedlikehold ta en stadig større del av skolebudsjettet og det blir mindre igjen undervisning. Etter hvert vil driftskostnadene bli så store at det blir krevende dager både for lærere og elever. En må slå sammen flere og flere trinn, og høy arbeidsbelastning for lærerne vil føre til en helt annen situasjon enn man har i dag. Elevtallsutviklingen viser også at det kan bli krevende å opprettholde den faglige og sosiale standarden man ønsker, spesielt for de største elevene. Da må man velge om man vil ta det på å redusere antallet lærere tilsvarende nedgangen i tilskuddet, eller om man vil ta det på struktur. 8 mill. i reduserte inntekter tilsvarer ca. 10 lærerstillinger etter dagens nivå.

Det vil også være et godt bidrag til klimaregnskapet å tilpasse antall kvadratmeter til det reelle behovet.

På bakgrunn av dette vil KS-K komme med noen anbefalinger:

1. Fortsette den helhetlige tankegangen rundt skole, være bevisst på sammenhengen mellom god kvalitet i skolen og den langsiktige investeringen dette gir, både økonomisk og for livskvaliteten til innbyggerne. I det ligger også en forståelse for at skolen i Lesja må ligge noe høyt når det gjelder kostnader.
2. Vurdere overkapasiteten når det gjelder skolebygg. Det er plass til elevene på Blåsenborg på Lesja skole, skolen har 14 klasserom (inkludert spesialrommene) og det skal være nok til å ha en 1-10 -skole med det elevtallet som prognosene viser. Dette vil frigjøre midler, ifølge KOSTRA-tallene bruker kommunen i dag 13 mill. i året på drift og forvaltning av skolebyggene og Blåsenborg ca. 30 % av dette. Gevinsten vil da være på **ca. 4 mill pr. år** i sparte utgifter bare på bygg. Det forutsetter at bygningen blir solgt eller brukt til andre nødvendige formål kommunene likevel skal ha. Dette kan i prinsippet foregå allerede fra neste skoleår av, men fra skoleåret 23/24 er det bare små trinn igjen, fra 10 – 20 elever til sammen på hvert trinn for de elevene som tilhører Lesja skolekrets. Da er det god plass både til elevene og til lærerne. I tillegg til den økonomiske gevinsten, vil det også bli en del stordriftsfordeler ved at det blir lettere å bruke lærere på tvers av skoleslagene for å fylle kompetansekravene, noe mindre administrasjon/organisering og det kan bli mindre inspeksjon for lærerne. Noe ombygging/tilpassing til de minste elevene må påregnes.
3. KS-K mener at det vil være fornuftig å ta en vurdering på hvordan kommunen greier å opprettholde kvalitet og kompetanse for de største elevene når nye kompetansekrav for lærerne kommer samtidig som elevtallet minker. Litt fram i tid vil kullene spesielt på Lesjaskog bli svært små, og da må man ta en totalvurdering på den faglige og sosiale kvaliteten når elever har svært få på egen alder. Det er en risiko for at noen må gå 10 år i et miljø der du har lite til felles med dine skolekamerater eller har dårlig relasjon til læreren. Det kan også være lurt å ha en progresjon i den sosiale utviklingen, slik at overgangen til videregående skole ikke blir for stor. Ungdommer føler i tillegg behov for et større sosialt nettverk når de blir eldre. Derfor bør det vurderes å slå sammen ungdomsskolene. Om få år vil Lesja skole ha plass til alle elevene på ungdomstrinnet, selv om Blåsenborg flytter dit. Den økonomiske gevinsten av dette vil være innsparing av det Lesjaskog skole i dag bruker på ungdomstrinnet siden elevene kan gå inn i eksisterende klasser på Lesja. For skoleåret 2021/2022 bruker Lesjaskog 85 rammetimer+ administrative utgifter på ungdomsskolen. Av et budsjett på 10 mill utgjør det **ca. 3 mill pr. år**. Ulempen vil selvfølgelig være lengre reisevei for elevene, samt at det totale miljøet på Lesjaskog blir mindre.

4. For å kompensere dette er det mange kommuner som oppretter oppvekstsenter for å opprettholde aktivitet i bygdene og få god utnyttelse av bygningene. Ved å slå sammen barnehagen og barneskolen vil man spare de bygningsmessige utgiftene som i dag går til barnehage og man vil få et større miljø med flere barn og flere ansatte. Det blir også bedre sammenheng mellom skole og barnehage, og det er mulig å redusere de administrative utgiftene. Dette utgjør **ca. 2 mill pr. år**, men betinger at barnehagebygget blir brukt til andre formål eller solgt. Det er noen som sliter med å få dette til å fungere godt, men med godt forarbeid og en felles forståelse for livsmestringsarbeidet, bør det bli et godt tilbud for barna. Utgifter til noe ombygging av areale må påregnes.
5. Ta en gjennomgang av den økonomiske tildelingsmodellen til skolene, skape en forutsigbarhet slik at de kan tilpasse aktiviteten over tid.
6. Mobile lærerressurser kan være en løsning for dekke kompetansekrav og for å fylle stillinger, men det er ikke å anbefale som en permanent løsning da det skaper en del komplikasjoner når det gjelder relasjonelle i forhold til elevene, det kompliserer profesjonsfellesskapet og den praktiske gjennomføringen av skoledagen.
7. Kretsgrenseendringer vil ikke løse mye når det gjelder ressursituasjonen da det er lærernormen som er mest styrende på dette området. Men det kan hjelpe til med å utjevne forskjellene på skolestørrelsen. Hvis det er aktuelt må involverte parter tas med på råd, hvis ikke kan man risikere en ny runde med støy og usikkerhet
8. Det vil i framtida være to forholdsvis små skoler. I den sammenhengen bør man vurdere om man kan ha samdriftsfordeler på f.eks. kvalitets og utviklingsarbeid. Det kan være ressurskrevende og føre til ulik utvikling dersom to skoler driver dette arbeidet hver for seg. Når elevtallet og antall lærere blir færre kan man ha flere økter felles for å opprettholde et godt profesjonsfellesskap.
9. Gjennomføre en evaluering 4 dagers skoleuke for småskolen. Det har både fordeler og ulemper, men skoledagene kan bli lange for de minste og det skaper ekstra problemer for logistikken.
10. For at flere skal få mulighet til å delta på fritidsaktiviteter kan disse legges i eller etter skoledagen. Dette vil redusere logistikkproblemer hos barn og foreldre, og det kan føre til at flere får mulighet til å delta. Vurdere om det er mulig å samkjøre kommunal og privat økonomi for å finansiere trenere/aktivitetsledere

1. Referanseoversikt

1. Alnes, P. K. og Lauritzen, T. (2015): Skole- og barnehagestruktur i Lillehammer kommune. ØF-notat 06/2015, Østlandsforskning. Hentet fra https://www.ostforsk.no/wp-content/uploads/2017/09/062015_Skole-og-barnehagestruktur_i_Lillehammer_kommune.pdf
2. Bonesrønning, H. og Vaag Iversen, J. M. (2010): Prestasjonsforskjeller mellom skoler og kommuner: Analyse av nasjonale prøver 2008. Senter for økonomisk forskning, SØF-rapport nr 01/10
3. Falch, T. og Strøm, B. (2005): Fordeling av lærerressurser mellom norske grunnskoler. Artikkel i bladet Utdanning, hentet fra <https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sa74/kap-10.pdf>
4. Fullan, M. (2007). The new meaning of educational change (4. utgave). New York: Teachers College Press
5. Hargreaves, A. & Fink, D. (2008): Hållbart lederskap i skolan. Hungary: Studentlitteratur
6. Kollin, M. S. og L. H. Eriksen (2010): Konsekvenser af en ændret skolestruktur. Et litteraturreview af eksisterende undersøgelser. KREVI, Aarhus, Danmark
7. Kunnskapsdepartementet (2018): Retningslinjer for utforming av nasjonale og samiske læreplaner for fag i LK20 og LK20S. Hentet fra <https://www.udir.no/contentassets/d17329d700824c6386d1a1b41acb61c5/retningslinjer-for-utforming-av-nasjonale-og-samiske-lareplaner-for-fag-i-lk20-og-lk20s-fastsatt-av-kd-ny-11.10.2018-004.pdf>
8. Louis, K.S. (2010). Strong Cultures and School Improvement. Videoforedrag fra FOTH-konferanse, hentet fra: http://www.udir.no/Artikler/_Skoleutvikling/_Fra-ord-til-handling/_Sterk-forelesing-omorganisasjonsutvikling-og-skoleutvikling/
9. Lødding, B. og Vibe, N. (2010): "Hvis noen forteller om mobbing...". Utdypende undersøkelse av funn i Elevundersøkelsen om mobbing, urettferdig behandling og diskriminering. NIFU, rapport 2010-48
10. Meier, D. (1995): Small Schools, Big Results. Artikkel i The American School Board Journal, hentet fra https://deborahmeier.files.wordpress.com/2012/02/1995_smallschools.pdf
11. Kollin, M. S. og L. H. Eriksen (2010): Konsekvenser af en ændret skolestruktur. Et litteraturreview af eksisterende undersøgelser. KREVI, Aarhus, Danmark
12. Kunnskapsdepartementet (2018): Retningslinjer for utforming av nasjonale og samiske læreplaner for fag i LK20 og LK20S. Hentet fra <https://www.udir.no/contentassets/d17329d700824c6386d1a1b41acb61c5/retningslinjer-for-utforming-av-nasjonale-og-samiske-lareplaner-for-fag-i-lk20-og-lk20s-fastsatt-av-kd-ny-11.10.2018-004.pdf>
13. Louis, K.S. (2010). Strong Cultures and School Improvement. Videoforedrag fra FOTH-konferanse, hentet fra: http://www.udir.no/Artikler/_Skoleutvikling/_Fra-ord-til-handling/_Sterk-forelesing-omorganisasjonsutvikling-og-skoleutvikling/
14. Lødding, B. og Vibe, N. (2010): "Hvis noen forteller om mobbing...". Utdypende undersøkelse av funn i Elevundersøkelsen om mobbing, urettferdig behandling og diskriminering. NIFU, rapport 2010-48
15. Meier, D. (1995): Small Schools, Big Results. Artikkel i The American School Board Journal, hentet fra https://deborahmeier.files.wordpress.com/2012/02/1995_smallschools.pdf
16. NRK Rogaland (2017): – Ingen grunn til å frykte store skoler. Nettartikkel, hentet fra https://www.nrk.no/rogaland/_sma-og-store-skoler-har-de-samme-utfordringene-1.13432092

17. Regjeringen.no: Fakta om ny, femårig grunnskolelærerutdanning. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/fbaf26939bbd40abacba73e34a95d2fc/faktaark-rammeplan-for-ny-larerutdanning.pdf>
18. Regjeringen.no: FN's barnekonvensjon. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/fns-barnekonvensjon/id88078/>
19. Regjeringen.no: NOU 2002:10 Førsteklasses fra første klasse— Forslag til rammeverk for et nasjonalt kvalitetsvurderingssystem av norsk grunnsopplæring. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2002-10/id145378/?ch=1>
20. Regjeringen.no: NOU 2014:7 Elevenes læring i fremtidens skole— Et kunnskapsgrunnlag. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2014-7/id766593/?ch=1>
21. Regjeringen.no: NOU 2019:23 Ny opplæringslov. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-23/id2682434/>
22. Skoleporten, skolebidragsindikatorer
<https://skoleporten.udir.no/rapportvisning/grunnskole/laeringsresultater/skolebidrag-5-7-trinn/loeten-kommune?orgaggr=o&sammenstilling=1&fordeling=2>
23. Sollien, T. H. (udatert): Sammenheng mellom skolestørrelse og kvalitet. Asplan Viak. Hentet fra <https://docplayer.me/7075919-Sammenheng-mellom-skolestorrelse-og-kvalitet-av-tone-h-sollien-asplan-viak.html>
24. Solstad, K. J. (2009): Bygdeskolen i Velstands-Noreg. Opplandske bokforlag
25. Statistisk sentralbyrå: Elevar i grunnskolen. Hentet fra <https://www.ssb.no/utgrs/>
26. Statistisk sentralbyrå: Rapport 2017/02 - Er det forskjeller i skolers og kommuners bidrag til elevenes læring i grunnskolen? Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/er-det-forskjeller-i-skolers-og-kommuners-bidrag-til-elevenes-laering-i-grunnskolen?fane=om>
27. Stortinget.no: Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=77417>
28. Transportøkonomisk institutt (2018): Ulykker på skoleveg. Hentet fra <https://www.toi.no/publikasjoner/ulykker-pa-skoleveg-article35001-8.html>
29. Utdanningsdirektoratet: Lærernorm for grunnskolen - kalkulator (2019-20). Hentet fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/larernormkalkulator/larernorm-for-grunnskolen2/>
30. Utdanningsdirektoratet: Overordnet del av læreplanverket. Hentet fra <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/3.-prinsipper-for-skolens-praksis/3.5-profesjonsfellesskap-og-skoleutvikling/>
31. Utdanningsdirektoratet: Statistikknotat 3/2018 - Skolenedleggelse: Det er færre skoler i dag enn for 10 år siden. Hentet fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/skolenedleggelse/>
32. Villa, M. (2015): Litteraturgjennomgang: Forskning og evaluering om skolesentralisering/-strukturendring. Norsk senter for bygdeforskning, NTNU. Hentet fra <http://xn--skoleogmsamfunn-lob.no/wp-content/uploads/2015/12/SFTK-leveranse-22.09.15.pdf>
33. Alle lov- og forskriftshenvisninger er hentet fra www.lovdatab.no
34. Alle tall og resultater for læring og trivsel i grunnskolen er hentet fra Skoleporten, som driftes av Utdanningsdirektoratet: <https://skoleporten.udir.no/>
35. Alle KOSTRA-tall er hentet fra <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/kostra/>

